

TARTUNTATAUTILAIN 58 ja 58 D §:N MUKAINEN PÄÄTÖS ESPOON, HELSINGIN, KAUNIAISTEN JA VANTAAN KUNTIEN ALUEILLE

ASIAN TAUSTAA

Maailman terveysjärjestö WHO julisti koronavirusepidemian pandemiaksi 11.3.2020. Koronavirus on yleisvaarallinen tartuntatauti. Valtioneuvosto antoi 12.3.2020 ensimmäisen suosituksen, jonka mukaan julkisia kokoontumisia rajoitetaan uuden koronaviruksen aiheuttaman infektion (covid-19) leviämisen ehkäisemiseksi.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on ajalla 13.3.2020 – 6.8.2021 antamallaan päätöksillä tehnyt tartuntatautilain mukaiset rajoitukset alueellaan.

Etelä-Suomen aluehallintovirasto on 28.7.2021 antamallaan päätöksellä (ESAVI/25767/2021) kieltänyt ajalla 5.8.2021-26.8.2021 Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin kuntien alueilla kaikki sisätiloissa järjestettävät yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset, joihin osallistuu yli 10 (kymmenen) henkilöä, sekä kaikki ulkotiloissa järjestettävät yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset, joihin osallistuu yli 50 (viisikymmentä) henkilöä. Näiden kuntien alueilla on voitu kuitenkin järjestää sisätiloissa yli 10 (kymmenen) henkilön sekä alueellisesti rajatuissa ulkotiloissa yli 50 (viidenkymmenen) henkilön yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia edellyttäen, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa ja turvallisuus voidaan varmistaa noudattaen opetus- ja kulttuuriministeriön ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen 31.5.2021 antamaa ohjetta.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin alueella ei ole tällä hetkellä voimassa tartuntatautilain 58 d §:ään perustuvaa rajoituspäätöstä.

KUULEMINEN

Kuuleminen olisi saattanut vaarantaa tämän päätöksen tarkoituksen toteutumisen, ja siitä johtuva viivästyminen olisi aiheuttanut huomattavaa haittaa ihmisten terveydelle ja yleiselle turvallisuudelle, minkä vuoksi hallintolain (434/2003) 34 §:n 2 momentin 4 kohdan nojalla asiassa ei ole suoritettu kuulemista.

ALUEHALLINTOVIRASTON RATKAISU JA PERUSTELUT

Määräys

Yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten kieltäminen (58 §)

Etelä-Suomen aluehallintovirasto kieltää tartuntatautilain 58 §:n 1 momentin nojalla Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kuntien alueilla kaikki sisä- ja ulkotiloissa järjestettävät yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset.

Näiden kuntien alueilla voidaan kuitenkin järjestää yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia, joihin osallistuu sisätiloissa enintään 25 (kaksikymmentäviisi) henkilöä ja alueellisesti rajatuissa ulkotiloissa enintään 50 (viisikymmentä) henkilöä edellyttäen, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa ja turvallisuus voidaan varmistaa noudattaen opetus- ja kulttuuriministeriön ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen 31.5.2021 antamaa ohjetta (liite 1).

Yhteisyleisö määrää koskevista rajoista voidaan sisä- ja ulkotiloissa poiketa eriyttämisjärjestelyin. Tämä edellyttää, että

- i. tiloissa on käytettävissä useita katsomolohkoja tai yleisölle tarkoitettuja rajattavissa olevia alueita
- ii. tilaisuuteen osallistuva yleisö voidaan sijoittaa omille istumapaikoille tai omille alueille sisätiloissa enintään 25 (kahdenkymmenen viiden) ja ulkotiloissa enintään 50 (viidenkymmenen) henkilön erillisiin katsomolohkoihin tai yleisölle tarkoitettuihin alueisiin, ja
- iii. niissä kussakin asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa ja turvallisuus voidaan varmistaa noudattaen opetus- ja kulttuuriministeriön ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen 31.5.2021 antamaa ohjetta (liite 1)

Lisäksi käytössä olevien lohkojen välille on järjestettävä selkeä suojavyöhyke. Jokaiselle lohkolle tulee olla omat kulkureitit, palvelut (kuten mahdolliset tarjoilupalvelut ja saniteettitilat) sekä tapah-

tumahenkilökunta. Lohkot voivat käyttää samoja palveluja, jos niiden käyttö voidaan porrastaa ja pintojen puhdistuksesta huolehditaan lohkojen välillä asianmukaisesti.

Lähikontaktilla tarkoitetaan tässä määräyksessä ihmisten oleskelua samassa sisätilassa alle kahden metrin etäisyydellä toisistaan yli 15 minuutin ajan tai fyysistä kontaktia toisiinsa ja ulkotilassa fyysistä kontaktia toisiinsa.

Asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käytön edellytykset (58 d §)

Etelä-Suomen aluehallintovirasto velvoittaa tartuntatautilain 58 d §:n 1 momentin nojalla 58 d §:n 5 momentissa tarkoitettuja toimijoita järjestämään 3 momentissa tarkoitettujen yleisölle avoimien tai rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitettujen tilojen käytön Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kuntien alueilla siten, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää 4 momentissa tarkoitettu lähikontakti toisiinsa.

Tartuntatautilain 58 d §:n 5 momentin mukaiset toimijat, 3 momentissa tarkoitettut yleisölle avoimet tai rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitettut tilat sekä 4 momentissa tarkoitettu lähikontakti on määritelty tämän päätöksen perusteluissa.

Tämä määräys ei koske oppilaitosten toimintaa, varhaiskasvatusta, ammattiurheilemista eikä yksityis- tai perhe-elämän piiriin kuuluvaa toimintaa.

Määräykset ovat voimassa ajalla 20.8.2021 - 12.9.2021.

Tämä päätös kumoaa 28.7.2021 annetun Etelä-Suomen aluehallintoviraston tartuntatautilain 58 §:n mukaisen määräyksen (ESAVI/25767/2021) koskien yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten kieltämistä Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kuntien osalta ajalta 20.8.2021-26.8.2021.

Perustelut

Keskeiset säännökset

Tartuntatautilain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on ehkäistä tartuntatauteja ja niiden leviämistä sekä niistä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvia haittoja.

Tartuntatautilain 58 §:n 1 momentin mukaan, kun laajaa tartunnan vaaraa aiheuttava yleisvaarallinen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäilty tartuntatauti on todettu tai sen esiintyminen on perustellusti odotettavissa, aluehallintovirasto voi päättää alueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon toimintayksiköiden, oppilaitosten, päiväkotien, asuntojen ja vastaavien tilojen sulkemisesta sekä yleisten kokousten tai yleisötilaisuuksien kieltämisestä, jos kyseisten rajoitusten tekeminen on tarpeen usean kunnan alueella. Edellytyksenä on lisäksi, että toimenpide on välttämättömän yleisvaarallisen tai yleisvaaralliseksi perustellusti epäillyn tartuntataudin leviämisen estämiseksi. Säännöksen 3 momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitetut päätökset tehdään enintään yhden kuukauden ajaksi. Toimenpiteet on heti lopetettava, kun tartunnan vaaraa ei enää ole.

Tartuntatautilakiin on tartuntatautilain muuttamisesta ja väliaikaisesta muuttamisesta annetulla lailla (447/2021) muun muassa väliaikaisesti lisätty 58 c – 58 h § ja 59 a – 59 e §. Edellä mainitut väliaikaiset pykälät ovat voimassa 31.12.2021 asti.

Tartuntatautilain 58 c §:n 1 momentin mukaan yleisölle avoimien tai rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitettujen sisätilojen sekä alueellisesti ja toiminnallisesti rajattujen ulkotilojen, joita käytetään asiakkaille tai osallistujille suunnattuun tarkoitukseen ja joiden käyttämisestä kyseiseen toimintaan toiminnan järjestäjä vastaa tietyssä ajankohdassa, hallinnasta vastaavan 3 momentissa tarkoitetun toimijan on covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi toiminnassaan huolehdittava, että:

- 1) asiakkaille ja osallistujilla on mahdollisuus käsien puhdistamiseen;
- 2) asiakkaille ja osallistujille annetaan riittävän etäisyyden ylläpitämistä, käsien puhdistamista ja muita vastaavia tartuntojen leviämistä estäviä käytänteitä koskevat toimintaohjeet; ja
- 3) tilojen ja pintojen puhdistamista tehostetaan sen lisäksi, mitä muualla kyseisen toiminnan osalta puhdistamisesta säädetään.

Kyseisen pykälän 2 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitettujen tilojen hallinnasta vastaavan 3 momentissa säädetyn toimijan tulee lisäksi järjestää asiakkaiden ja osallistujien oleskelu sillä tavoin väljästi, kuin se kyseisen toiminnan erityispiirteet huomioon ottaen on mahdollista ja sijoittaa mahdolliset asiakaspaikat riittävän etäälle toisistaan.

Pykälän 3 momentissa säädetään niistä toimijoista, joita edellä 58 c §:ssä säädettyt velvollisuudet koskevat. Pykälän 4-5 momenttien mukaan 1 momentissa säädetty velvollisuudet eivät kuitenkaan koske yksityis- tai perhe-elämän piiriin kuuluvaa toimintaa eivätkä ne saa estää kenenkään oikeutta lakisääteisiin palveluihin, oikeutta saada asiansa käsitellyksi toimivaltaisessa viranomaisessa eikä se saa estää virkamiestä tai viranhaltijaa hoitamasta virkatehtäviään.

Kyseisen pykälän 7 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä käsien puhdistamismahdollisuuden järjestämisestä, asiakkaille ja osallistujille annettavien toimintaohjeiden antamisesta sekä tilojen ja pintojen puhdistamisesta.

Tartuntatautilain 58 d §:n 1 momentin mukaan, jos on ilmeistä, että 58 c §:n mukaiset ja muut jo toteutetut toimenpiteet eivät ole riittäviä ja jos covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi 2 momentissa säädettyjen edellytysten täytyessä on välttämätöntä, aluehallintovirasto voi antaa alueellaan kaikkia 5 momentissa mainittuja toimijoita velvoittavan päätöksen, jonka mukaan yleisölle avoimien tai rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitettujen tilojen käyttö on järjestettävä siten, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää 4 momentissa tarkoitettu lähikontakti toisiinsa. Aluehallintoviraston tekemän päätöksen edellytyksenä on lisäksi, että toimenpiteet ovat välttämättömiä usean kunnan alueella. Päätöksestä on käytävä ilmi, että toimija voi toteuttaa veloitteensa asiakasmäärää rajoittamalla, asiakaspaikka- tai tilajärjestelyin taikka muulla toimintansa erityispiirteet huomioon ottavalla tavalla. Päätöksessä on lisäksi selostettava, mitä yleisölle avoimilla ja rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitetuilla tiloilla sekä lähikontaktilla tarkoitetaan. Kunnan tekemässä samanaikaisesti voimassa olevassa päätöksessä asetetut veloitteet täydentävät kunnan alueella voimassa olevia aluehallintoviraston päätöksellä asetettuja veloitteita.

Kyseisen pykälän 2 momentin mukaan 1 momentin mukainen päätös saadaan tehdä, jos sairaanhoitopiirin alueella 14 viimeisimmän päivän, jolta tieto on saatavilla, aikana todennettujen tartuntojen ilmaantuvuus 100 000 asukasta kohden on vähintään 25 ja kunnan tai sairaanhoitopiirin alueella todetaan tautiryppäitä, joiden tartuntaketjuja ei pystytä luotettavasti jäljittämään ja jotka aiheuttavat asiantuntija-arvion mukaan merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseen alueella.

Kyseisen pykälän 3 momentissa säädetään, että yleisölle avoimien tai rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun edellä 1 momentissa tarkoitettuja tiloja ovat 1) sisätilat, joita käytetään yli 10 asiakkaan tai osallistujan samanaikaiseen oleskeluun, 2) alueellisesti ja toiminnallisesti rajatut ulkotilat, joita käytetään samanaikaiseen yli 50 asiakkaalle tai osallistujalle suunnattuun tarkoitukseen ja joiden käyttämisestä kyseiseen toimintaan toiminnan järjestäjä vastaa tietyinä ajankohtana sekä 3) tilat, joita käytetään jäljempänä 58 g §:n 4 momentissa tarkoitettuun toimintaan niiden asiakas- tai osallistujamäärästä riippumatta.

Kyseisen pykälän 4 momentin mukaan lähikontaktilla tarkoitetaan ihmisten 1) oleskelua samassa sisätilassa alle kahden metrin etäisyydellä toisistaan yli 15 minuutin ajan tai 2) fyysistä kontaktia toisiinsa.

Kyseisen pykälän 5 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu päätös velvoittaa seuraavia tilojen hallinnasta vastaavia ja niitä toiminnassaan käyttäviä toimijoita:

- 1) yksityiset yhteisöt, säätiöt ja muut oikeushenkilöt, ei kuitenkaan majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 1 §:n 2 momentin 6 kohdassa ja Ahvenanmaan vastaavassa lainsäädännössä tarkoitettua ravitsemistoiminnan harjoittajat;
- 2) yksityiset elinkeinonharjoittajat;
- 3) kunnat ja kuntayhtymät;
- 4) uskonnolliset yhdyskunnat;
- 5) julkisoikeudelliset laitokset.

Pykälän 6-7 momenttien mukaa 1 momentissa tarkoitettua päätöstä ei sovelleta kuitenkaan oppilaitosten toimintaan, varhaiskasvatukseen, ammattiurheilemiseen eikä yksityis- tai perhe-elämän piiriin kuuluvaan toimintaan eikä se saa estää kenenkään oikeutta lakisääteisiin palveluihin, oikeutta saada asiansa käsitellyksi toimivaltaisessa viranomaisessa eikä se saa estää virkamiestä tai viranhaltijaa hoitamasta virkatehtävään.

Kyseisen pykälän 8 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettua päätöksen saa tehdä enintään kuukauden ajaksi kerrallaan. Päätös on välittömästi kumottava, jos pykälässä säädetty edellytykset eivät enää täyty.

Tartuntatautilain 58 g §:n 4 momentin mukaan edellä 1 momentissa tarkoitettu päätös velvoittaa tilojen hallinnasta vastaavia toimijoita niiden harjoittaessa 1 kohdassa tarkoitettua liikunta- tai urheilutoimintaa taikka 2—6 kohdassa tarkoitettua huvi- tai virkistystoimintaa seuraavissa tiloissa:

- 1) joukkueurheiluun, ryhmäliikuntaan, kontaktilajien harrastamiseen ja muuhun vastaavaan urheiluun tai liikuntaan käytettävät sisätilat sekä kuntosalit ja muut vastaavat sisäliikuntatilat;
- 2) yleiset saunat ja uimahallien, maauimaloiden, kylpylöiden allastilat sekä niiden välittömässä yhteydessä olevat pukuhuonetilat;
- 3) tanssipaidat ja kuorolaulutoimintaan, harrastajateatteriin sekä muuhun vastaavaan ryhmäharrastustoimintaan käytettävät tilat;
- 4) huvi- ja teemapuistot, tivolit sekä eläintarhojen sisätilat;
- 5) sisäleikkipuistot ja sisäleikkipaikat;
- 6) kauppakeskusten yleiset oleskelutilat pois lukien vähittäiskaupan liiketilat ja palvelujen tarjoamiseen käytettävät tilat sekä kulku niihin.

Tartuntatautilain 58 h §:n 1 momentin mukaan, jos kunnan tartuntatautien torjunnasta vastaava toimielin tai aluehallintovirasto on tehnyt 58 d §:n 1 momentissa tarkoitetun päätöksen, asiakkaille tai osallistujille tarkoitettujen tilojen hallinnasta vastaavan ja niitä toiminnassaan käyttävän toimijan on laadittava kirjallinen suunnitelma siitä, miten se toteuttaa päätöksessä asetetut velvollisuudet ja rajoitukset. Kyseisen pykälän 3 momentin mukaan suunnitelma on pyynnöstä esitettävä kunnalle tai aluehallintovirastolle. Suunnitelma on siihen sisältyviä henkilötietoja lukuun ottamatta pidettävä tilassa asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien nähtävillä. Kyseisen pykälän 4 momentissa säädetään, että valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä tässä pykälässä tarkoitetun suunnitelman sisällöstä ja laatimisesta.

Tartuntatautilain 59 a §:n 1 momentin mukaan aluehallintovirasto ja kunta valvovat toimialueillaan 58 §:ssä, 58 c §:n 1 ja 2 momentissa, 58 d:ssä sekä 58 h §:n 1 momentissa säädettyjen velvollisuuksien ja rajoitusten sekä niitä koskevien päätösten noudattamista. Tartuntatautilain 59 b §:ssä säädetään valvonnan toteuttamiseksi tehtävistä tarkastuksista ja 59 c §:ssä toimivallasta antaa määräyksiä ja asettaa pakkokeinoja.

Tartuntataudeista annetun valtioneuvoston asetuksen 1 §:n 1 momentin 14 kohdan mukaan uuden koronaviruksen aiheuttama infektio on yleisvaarallinen tartuntatauti.

Lain esityöt

Hallituksen esityksen (245/2020) 58 d §:ää koskevien säännöskohtaisten perustelujen mukaan aluehallintoviraston ja kunnan harkintapohja määräytyy THL:n tuottaman tiedon ja ohjeistuksen mukaisesti, ottaen huomioon myös sairaanhoitopiirin tuottama tarkempi aluekuva ja alueen muut toimenpiteet. Päätökset on perusteltava alueen tarpeilla, ja niissä on kuvattava kokonaisarviointi toimenpiteiden epidemiologista ja yhteiskunnallista vaikutuksista. Esityksen mukaan koronavirustartuntojen leviämisen estämisen lisäksi sääntelyn tavoitteena olisi toteuttaa elinkeinonharjoittajan näkökulmasta hallinto-oikeudellista lievimmän haitan periaatetta siten, että elinkeinonharjoittajille enemmän velvoitteita asettavat keinot olisi porrastettu ja toimintaan eniten puuttuvat toimet olisivat aina viimesijaisia.

Hallituksen esityksessä eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta ja tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 73/2021 vp) todetaan 58 d §:n säännöskohtaisissa perusteluissa, että ehdotettavalla muutoksella muutettaisiin säännöksen 4 momenttia siten, että alle kahden metrin etäisyys toiseen ihmiseen koskisi lähikontaktin määritelmän osalta ainoastaan sisätiloja.

Hallituksen esityksen mukaan Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan turvavälin tarkoituksena on pienentää tartuttavasta henkilöstä alttiin

henkilön välittömään läheisyyteen, ja viime kädessä hengitysteihin, päätyvää virusmäärää. Metrin turvaväli pienentää tartuntariskiä, ja kahden metrin turvaväli pienentää riskiä edelleen. Ahtaissa sisätiloissa nämäkään etäisyydet eivät kuitenkaan poista tartuntariskiä. Merkittävää turvavälin kohdalla on Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan myös se, ovatko henkilöt kasvokkain, rinnakkain vai esimerkiksi peräkkäin.

Koronavirus tarttuu ensisijaisesti pisaratartuntana, kun sairastunut henkilö yskii tai aivastaa. Nämä pisarat putoavat maahan valtaosin metrin sisällä. Tähän perustuu alkuperäinen turvaväli. Koronavirus voi tarttua myös ilmajälitteisesti eli pienten aerosolien muodossa. Tämä tarkoittaa, että yskiessä ja puhuessa syntyy suurempien pisaroiden lisäksi myös hyvin pieniä hiukkasia, aerosoleja, jotka voivat jäädä leijumaan ilmaan pidemmäksi aikaa. Tällöin tartunnan voi saada myös kauempaa kuin 2 metrin etäisyydeltä. Ilmajälitteisiä tartuntoja, eli tartuntoja aerosolien välityksellä, on havaittu lähinnä sisätiloissa, joissa on heikko ilmanvaihto. Joissain tapauksissa sairastunut henkilö oli lisäksi hengittänyt voimakkaasti, esimerkiksi laulanut, huutanut tai puhunut kovaäänisesti. Tarjoilla laboratoriomenetelmillä viruksen perimää (RNA) on voitu löytää 7-8 metrinkin päästä. Näissä tapauksissa kuitenkin lähes poikkeuksetta puuttuu näyttö siitä, pystyykö virus myös aiheuttamaan tartunnan vai onko viruksen pienet RNA-määrät vain löydettävissä herkällä menetelmällä. Ulkotiloissa tartuntariski laskee merkittävästi verrattuna sisätiloihin, joissa ilmanvaihto on puutteellista ja oleskellaan tiiviisti.

Hallituksen esityksen mukaan turvavälien osalta on huomioitava muun muassa kyseisen tilan ominaisuudet sekä tilan ilmanvaihto. Kategorinen kahden metrin turvavälisuositus ei palvele kaikkia tiloja, minkä vuoksi sääntelyssä tulisi ottaa huomioon turvavälin sovellettavuus erilaisissa tiloissa. Ehdotettu muutos mahdollistaisi nykyistä paremmin erilaisten ulkotiloissa järjestettävien tapahtumien ja urheilu- ja liikuntapalvelujen järjestämisen, sekä niitä koskevien velvoitteiden valvomisen. Vaikka kahden metrin turvaväliä koskevaa etäisyyttä ei ulkotiloissa enää edellytetäisi, tulisi tapahtumissa ja ulkoharrastuksissa kuitenkin noudattaa 58 c §:ssä säädettyjä yleisiä hygieniasäännöksiä. Näin ollen ulkoharrastuksissa ja tapahtumissakin tulisi edelleen järjestää asiakkaiden ja osallistujien oleskelu sillä tavoin väljästi, kuin se kyseisen toiminnan erityispiirteet huomioon ottaen on mahdollista ja sijoittaa mahdolliset asiakaspaikat riittävän etäälle toisistaan. Aluehallintovirastojen määräämät kokoontumisrajoitukset ovat olleet erilaisia eri puolilla Suomea. Määräysten mukaan esimerkiksi tietyn kokoisia yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia on voinut järjestää rajatuissa ulkotiloissa ja sisätiloissa, mikäli tilaisuuksissa noudatettaisiin Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja opetus- ja kulttuuriministeriön antamaa ohjetta turvaetäisyyksistä ja hygieniakäytännöistä.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä (StVM 14/2021 vp) koskien hallituksen esitystä eduskunnalle laeiksi tartuntatautilain 58 d §:n muuttamisesta ja tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta todetaan, että

aluehallintovirastojen rajoituspäätökset ovat koskeneet usein koko aluehallintoviraston toimialuetta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta painottaa, että eri toimialojen oikeudenmukainen kohtelu tarkoittaa, että valtioneuvoston lisäksi myös kunkin aluehallintoviraston sekä Liikenne- ja viestintäviraston tulee ennen rajoituksia koskevia päätöksiä tehdä alueellisesti riittävän hienosyinen punninta rajoitusten välttämättömyydestä ja oikeasuhtaisuudesta. Erityisesti pinta-alaltaan suurissa maakunnissa maakunta-kohtainen tai edes sairaanhoitopiiri-kohtainen rajoitus ei välttämättä ole perusteltu tilanteessa, jossa tartuntoja ilmenee muista väestökeskittymistä pitkien etäisyyksien päässä.

Valtakunnallinen ohjaus ja epidemiatilanne

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan uusi koronavirus (SARS-CoV2) tarttuu ensisijaisesti pisaratartuntana, kun sairastunut henkilö yskii tai aivastaa. Lähikontaktissa korona voi tarttua myös kosketuksen välityksellä, jos sairastunut on esimerkiksi yskinyt käsiinsä ja on sen jälkeen koskenut toiseen ihmiseen. Virus voi tarttua myös kosketuksen kautta pinnoilta, joille on hiljattain päätyntä sairastuneen hengitystie-eritteitä. Koronavirukset ovat kuitenkin rakenteeltaan sellaisia, että ne eivät säily tartuttavina pinnoilla pitkään.

Viruksille on tyypillistä, että ne muuntuvat. Muuntuneet virukset saattavat poiketa ominaisuuksiltaan aiemmin levinneestä viruskannasta. Esimerkiksi tartuttavuudeltaan merkittävästi muuttuneet viruskannat voidaan luokitella ns. huolestuttaviksi koronavirusvarianteiksi (variant of concern, VOC).

THL seuraa aktiivisesti koronaviruksen muuntumista ja arvioi varianttien vaikutuksia koronavirusepidemiaan. Maailmalla kiertää tällä hetkellä useita eri koronaviruksen muunnoksia. Uusien virusmuunnosten leviämistä voi ehkäistä samoilla keinoilla kuin aiemmin esiintyvän koronaviruksen tarttumista.

VOC-virusmuunnosten lisäksi Suomessa ja muualla maailmassa esiintyy myös muita muuntuneita viruskantoja, joissa olevien mutaatioiden merkitystä viruksen tartuttavuuteen tai rokotesuojaan ei vielä tunneta.

Koronavirusrokote tarjoaa suojaa koronavirustautia ja erityisesti sen vakavia muotoja vastaan. Koronarokotteet estävät hyvin myös virusinfektiota ja viruksen erittymistä sekä tarttumista ihmisestä toiseen. Tämän perusteella ajatellaan, että koronarokotteet voivat edesauttaa niin sanotun epäsuoran suojan ja laumasuojan syntymistä. Kuinka hyvän suojatehon rokotettu saa, riippuu rokotetun iästä ja perussairauksista; siitä, min-kälaisesta koronataudista on kyse ja sillä hetkellä kiertävistä viruksista. Nykytiedon valossa nyt käytössä olevat koronavirusrokotteet antavat suojaa myös uusien virusmuotojen vastaan, mutta rokotteiden suojateho voi olla tiettyjä muunnoksia vastaan heikompi. On todennäköistä, että rokotus suojaa rokotettua vakavalta koronavirustaudilta myös silloin, kun taudin aiheuttajana on muuntovirus.

Koronarokotukset on aloitettu EU:n alueella ja 27.12.2020 myös Suomessa.

Valtioneuvosto on periaatepäätöksellään 3.9.2020 (VNK/2020/106) puoltanut sosiaali- ja terveysministeriön tekemää toimintasuunnitelmaa hybridistrategian mukaisten suositusten ja rajoitusten toteuttamiseen covid-19-epidemian ensimmäisen vaiheen jälkeen (sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:26). Suunnitelmassa epidemian hallinnan lähtökohdina ovat paikallisten ja alueellisten viranomaisten tartuntatautilain mukaisesti tekemät toimet ja päätökset.

Sosiaali- ja terveysministeriö 29.12.2020 lisäksi lähettänyt kunnille, sairaanhoitopiireille ja muille kuntayhtymille kirjeen Hybridistrategian toimintasuunnitelman päivitykset (VN/288/2020). Kirjeessä todetaan ministeriön päivittäneen Valtioneuvoston periaatepäätöksen 22.12.2020 mukaisesti hybridistrategian toimintasuunnitelman. Kirjeessä todetaan, että toimintasuunnitelmassa kuvataan kolme epidemian vaihetta luonnehtivaa kuvausta, joiden avulla suositusten ja rajoitusten tarvetta ja kohdentamista arvioidaan ja joita käytetään päätöksenteon tukena alueellisesti ja valtakunnallisesti. Vaihekuvausten joitakin yksityiskohtia on tarkennettu syksyn 2020 kokemusten perusteella.

Valtioneuvosto on periaatepäätöksellään (STM/12/2021) 26.1.2021 puoltanut, että sosiaali- ja terveysministeriö tekee täydennyksen hybridistrategian toteuttamisesta annettuun toimintasuunnitelmaan. Sosiaali- ja terveysministeriö on 28.1.2021 antanut ohjauskirjeen Rajoitustoimenpiteet virusmuunnoksen ja epidemian leviämisen estämiseksi (VN/909/2021). Kirjeen mukaan uutena potentiaalisesti merkittävänä epidemiologisena uhkatekijänä on ilmennyt SARS-CoV-2 virusmuunnoksia, jotka leviävät selvästi nopeammin kuin koronaviruksen aiemmat alatyypit. Vaikka tapauskuolleisuus ei vaikuta lisääntyneen, voi uusi virusmuunnos yleistyessään aiheuttaa selvästi aiempaa nopeammin leviävän epidemian ja lisääntyneen tapausmäärän johdosta vakavasti vaarantaa terveydenhuoltojärjestelmän kantokyvyn. Virusmuunnoksen muodostaman merkittävän uuden epidemiauhan johdosta hybridistrategian toimintasuunnitelmaan on 26.1.2021 tehty täydennys, jota valtioneuvosto on periaatepäätöksellään puoltanut. Kirjeessä annetaan toimintasuunnitelman mukaiset suositukset toimenpiteille nykytilanteessa. Kirjeessä tuodaan lisäksi esiin, että toimintasuunnitelman täydennyksessä kuvataan ennakkollisesti kaksi epidemian edelleen kiihtymisen tilannetta ja niihin liittyvää toimenpidekokonaisuutta.

Valtioneuvosto on 25.2.2021 (STM/2021/32) tehnyt periaatepäätöksen hybridistrategian toimintasuunnitelman täydennyksessä tarkoitetun tason kaksi käyttöönotosta. Sosiaali- ja terveysministeriö on 25.2.2021 antanut ohjauskirjeen Rajoitustoimenpiteet virusmuunnoksen ja epidemian leviämisen estämiseksi – tartuntatautilain uudet valtuudet ja hybridistrategian toimintasuunnitelma (VN4947/2021), jossa todetaan, että tartuntatautilain muutos (147/2021), jolla lakiin lisättiin uudet tilapäiset toimivaltuudet

epidemian leviämisen estämiseksi, tuli voimaan 22.2.2021. Tilapäiset valtuudet ovat voimassa 30.6.2021 saakka. Ministeriö on tämän lainmuutoksen johdosta 25.2.2021 päivittänyt toimintasuunnitelman osan 3 sekä sen liitteenä aiemmat 23.10.2020 annetut ministeriöiden toimenpidesuosituksat eri epidemiavaiheisiin.

Valtioneuvosto on yhteistoiminnassa tasavallan presidentin kanssa todennut 1.3.2021, että Suomessa vallitsevat poikkeusolot (VNK/2021/21). Valtioneuvoston päätöksen perustelumuistiossa todetaan, että covid-19-taudin torjumiseksi ja terveydenhuollon kantokyvyn turvaamiseksi tilanne ei ole hallittavissa viranomaisten säännönmukaisin toimivaltuuksin. Ohjauskirjeellään (VN/5229/2021) sosiaali- ja terveysministeriö on 1.3.2021 ohjannut kaikki THL:n sekä ministeriön arvion mukaiset leviämisvaiheen kriteerit täyttävät tai niihin toimenpidetarpeiltaan muista syistä rinnastettavat alueet ottamaan käyttöön hybridistrategian toimintasuunnitelman sekä sen täydennyksen mukaiset leviämisvaiheen toimet (ml. tartuntatautilain uudet valtuudet) ja tason kaksi lisätoimet.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 23.4.2021 antamallaan kirjeellä Rajoitustoimenpiteet virusmuunnoksen ja epidemian leviämisen estämiseksi (VN/11430/202) ohjannut edelleen alueita toimenpidetason 2 mukaisesti 31.5.2021 saakka. Leviämisvaiheen alueille ministeriö ohjaa tekemään muun muassa tartuntatautilain 58 d §:n mukaiset päätökset asiakkaille ja osallistujille tarkoitettujen tilojen käyttöedellytysten asettamisesta säännöksessä tarkoitettujen edellytysten täytyessä sekä tartuntatautilain 58 §:n mukaiset päätökset yli kuuden henkilön yleisötilaisuuksien kieltämisestä tai viime sijassa päätökset yleisötilaisuuksien järjestämisen kieltämisestä kokonaan siten, että enintään kuuden henkilön tilaisuudet ovat sallittuja ainoastaan pakottavasta lakisääteisestä syystä. Lisäksi kirjeessä suositellaan, että kiihtymisvaiheessa oleviksi arvioituilla alueilla otetaan valtakunnallisen epidemiatorjunnan tehostamiseksi sekä epidemian leviämisen estämiseksi käyttöön vastaavat toimenpiteet. Kirjeessä todetaan, että mikäli toimenpidetasoista luovutaan ennen ohjauksen määräpäivän päättymistä, ministeriö antaa erillisen uuden ohjauksen tämän merkityksestä ja epidemiavaiheisiin liitetyistä toimenpidesuosituksista.

Valtioneuvosto totesi poikkeusolot päättyneiksi 27.4.2021 ja antoi asetukset, jotka kumoavat poikkeusolojen nojalla käyttöön otetut toimivaltuudet (VNK/2021/48).

Valtioneuvosto on 6.5.2021 tehnyt periaatepäätöksen hybridistrategian toimintasuunnitelman täydennyksessä tarkoitettujen toimenpidetason käytöstä luopumisesta (STM/2021/83). Valtioneuvosto toteaa periaatepäätöksessä, että perusteet toimenpidetasojen käytöstä luopumiselle ovat olemassa. Valtioneuvosto puoltaa, että sosiaali- ja terveysministeriö kumoaa hybridistrategian toteuttamisesta annettuun toimintasuunnitelmaan 26.1.2021 tehdyn täydennyksen toimenpiteistä epidemian uhkaa-

van nopean kiihtymisen ja tartuttavampien virusmuunnosten yleistymisen estämiseksi. Periaatepäätöksen jatkotoimenpiteenä sosiaali- ja terveysministeriö ohjaa kaikki alueet luopumaan toimenpidetasoihin liitetystä lisätoimenpiteistä sekä siirtymään voimassa olevan hybridistrategian toimintasuunnitelman mukaisiin alueelliseen epidemiavaiheeseen liitettyihin toimenpiteisiin.

Valtioneuvosto on 27.5.2021 tehnyt periaatepäätöksen (STM/2021/100) covid-19-epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamisesta annettavasta toimintasuunnitelmasta sekä toimintasuunnitelman tarkistamisesta. Sosiaali- ja terveysministeriö on 27.5.2021 antanut ohjauskirjeen Hybridistrategian toimintasuunnitelman päivityksen mukaiset toimenpidesuosituksista epidemian leviämisen estämiseksi (VN/14345/2021). Kirjeessä annetaan ohjaus toimenpidesuosituksista epidemiavaiheittain 30.6.2021 saakka. Kirjeessä käsitellyt suositukset muodostavat kullekin epidemiavaiheelle hahmotetut toimenpidekokonaisuudet, joilla alueen viranomaiset voivat hillitä epidemiaa. Päivitetty hybridistrategian toimintasuunnitelma on julkaistu 1.6.2021.

Kirjeen mukaan kiihtymisvaiheen alueilla sosiaali- ja terveysministeriö suosittelee tartuntatautilain 58 §:n mukaisia päätöksiä, joilla yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset veloitetaan järjestämään siten, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa noudattaen OKM:n ja THL:n antamaa ohjetta. Päätökset kohdistuvat sisätiloihin, joita käytetään yli 10 asiakkaan tai osallistujan samanaikaiseen oleskeluun sekä alueellisesti tai toiminnallisesti rajattuihin ulkotiloihin, joita käytetään samanaikaisesti yli 50 asiakkaalle tai osallistujalle suunnattuun tarkoitukseen.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 24.6.2021 antanut ohjauskirjeen Hybridistrategian toimintasuunnitelman päivityksen mukaiset toimenpidesuosituksista (VN/14345/2021-STM-4). Kirjeessä annetaan ohjaus päivitetyn hybridistrategian toimintasuunnitelman mukaisista toimenpidesuosituksista 31.8.2021 saakka. Sosiaali- ja terveysministeriö on tarkastellut leviämisvaiheen sisätilojen yleisötilaisuuksia koskevaa rajoittamissuositusta ja päivittänyt tältä osin hybridistrategian toimintasuunnitelmaa. Muut suositukset pysyvät ennallaan.

Ohjauskirjeessä suositellaan leviämisvaiheen alueilla tartuntatautilain 58 §:n mukaisella päätöksellä kiellettävien yleisötilaisuuksien ja yleiset kokoukset seuraavin poikkeuksin:

Sisätiloissa voidaan järjestää yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia seuraavin edellytyksin:

- i. terveysturvallisuus varmistetaan noudattamalla THL:n ja OKM:n 31.5.2021 antamaa ohjeistusta
- ii. tilaisuuksiin osallistuvien henkilöiden ja seurueiden on vältettävä tartuntatautilain 58 d §:ssä tarkoitettu lähikontakti toisiinsa

- iii. osallistujille on osoitettavissa henkilökohtainen istuma- tai seisomapaikka. Tapahtuman järjestäjän on järjestettävä toimintansa siten, että osallistujat ohjataan pääsääntöisesti istumaan tai seisomaan paikoillaan. Osallistujamäärä voi tällöin olla enintään 50 prosenttia muun lainsäädännön nojalla tilaan hyväksyttävästä enimmäismäärästä tai käytettävissä olevien istuma- tai seisomapaikkojen määrästä, ja mikäli osallistujia on yli 25 henkilöä, tulee tilassa ottaa käyttöön eriyttämisjärjestelyt
- iv. mikäli istuma- tai seisomapaikkaa ei ole osoittaa, voi enimmäisosallistujamäärä olla yhtäaikaisesti enintään 10; tästä enimmäismäärästä voidaan kuitenkin poiketa eriyttämisjärjestelyin.

Eriytämisyjärjestelyt edellyttävät, että

- i. tiloissa on käytettävissä useita katsomolohkoja tai yleisölle tarkoitettuja rajattavissa olevia alueita, joiden jokaisen henkilömäärä on enintään 10/25 henkilöä siitä riippuen, onko henkilölle osoittaa istuma- tai seisomapaikkaa,
- ii. käytössä olevien lohkojen välillä on selkeä suojavyöhyke. Jokaiselle lohkolle tulee olla omat kulkureitit, palvelut (kuten mahdolliset tarjoilupalvelut ja saniteettitilat) sekä tapahtumahenkilökunta. Lohkot voivat käyttää samoja palveluja, jos niiden käyttö voidaan porrastaa ja pintojen puhdistuksesta huolehditaan lohkojen välillä asianmukaisesti, ja
- iii. kussakin lohossa terveysturvallisuus voidaan varmistaa välttämällä tartuntatautilain 58 d §:ssä tarkoitettu lähikontakti ja noudattamalla THL:n ja OKM:n 31.5.2021 antamaa ohjeistusta.

Alueellisesti rajatuissa ulkotiloissa voidaan järjestää yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia, joihin osallistuu enintään 50 henkilöä edellyttäen, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien on tosiasiallisesti mahdollista välttää tartuntatautilain 58 d §:n tarkoittama lähikontakti toisiinsa noudattaen OKM:n ja THL:n antamaa ohjetta.

Yhteisyleisömäärää koskevista rajoista voidaan ulkotiloissa poiketa eriyttämisjärjestelyin. Tämä edellyttää, että

- i. tiloissa on käytettävissä useita katsomolohkoja tai yleisölle tarkoitettuja rajattavissa olevia alueita
- ii. tilaisuuteen osallistuva yleisö voidaan sijoittaa omille istumapaikoille tai omille alueille ulkotiloissa enintään 50 henkilön erillisiin katsomolohkoihin tai yleisölle tarkoitettuihin alueisiin, ja
- iii. niissä kussakin turvallisuus voidaan varmistaa välttämällä tartuntatautilain 58 d §:ssä tarkoitettu lähikontakti ja noudattamalla THL:n ja OKM:n 31.5.2021 antamaa ohjeistusta.

Lisäksi käytössä olevien lohkojen välille on järjestettävä selkeä suojavyöhyke. Jokaiselle lohkolle tulee olla omat kulkureitit, palvelut (kuten mahdolliset tarjoilupalvelut ja saniteettitilat) sekä tapahtumahenkilökunta. Lohkot voivat käyttää samoja palveluja, jos niiden käyttö voidaan porrastaa ja pintojen puhdistuksesta huolehditaan lohkojen välillä asianmukaisesti.

Ohjauskirje sisältää sekä kiihtymis- että leviämisvaiheessa suosituksen edellytysten täytyessä tartuntatautilain 58 d §:n mukaisesta päätöksestä, jonka mukaan julkisten ja yksityisten yleisölle avoimien tai rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitettujen tilojen käyttö järjestetään siten, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa

Ohjauskirjeessä 24.6.2021 todetaan, että jokaisella on oikeus elämään ja julkisen vallan on edistettävä väestön terveyttä (perustuslaki 7.1 § ja 19.3 §). Jokaisella on myös oikeus välttämättömään huolenpitoon sekä riittäviin sosiaali- ja terveystalouteihin (perustuslaki 19.1 §). Myös Suomea sitovat kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet, erityisesti ihmisten oikeus elämään (Euroopan ihmisoikeussopimuksen 2 artikla), perustavat julkiselle vallalle toiminta- ja suojaamisvelvoitteen. Kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa on turvattu myös oikeus terveyteen (esimerkiksi sosiaalisista, sivistyksellisistä ja taloudellisista oikeuksista tehdyn yleissopimuksen 12 artikla ja uudistetun Euroopan sosiaalisen peruskirjan 11 artikla). Julkisen vallan on turvattava muun muassa näiden perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (perustuslaki 22 §). Julkisen vallan on siten turvattava hengen ja terveyden suojaaminen kaikin käytettävissä olevin tehokkain ja oikeasuhtaisin keinoin ja perustettava päätöksenteko parhaaseen saatavilla olevaan tietoon.

Ohjauskirjeessä todetaan, että näin ollen kaikkien toimenpiteiden arvioinnissa on otettava yhdenmukaisesti huomioon edellä todettu julkisen vallan velvollisuus estää epidemian leviämistä ja turvata terveydenhuollon toimintakapasiteetti. Tämän vuoksi päätösharkinnassa on ennakoitava toimenpidekokonaisuuden merkitystä ja vaikutuksia tilanteen kehityksessä. Epidemian leviämisen ja sen estämisen sekä siinä tehtävien toimenpiteiden vaikuttavuuden sekä kokonaishyötyjen ja kustannusten seurannan perusteella viranomaisilla on velvollisuus ryhtyä perusoikeuksien turvaamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Ohjauskirjeen mukaan olennaista on, että epidemian kehittymistä ja rajoitusten muutosten vaikutuksia seurataan ja arvioidaan koko ajan, jotta rajoitusten ja suositusten purkamista voidaan tehdä hallitusti ja oikea-aikaisesti. Epidemian luonteen vaikean ennustettavuuden vuoksi on mahdollista, että joillain alueilla rajoituksia joudutaan myös palauttamaan tai kiristämään uudelleen, mikäli epidemiatilanne heikkenee.

Kirjeessä todetaan, että, rajoitusten hallittu purkaminen tarkoittaa vaiheistamista, tilanteen kehityksen säännöllistä ja huolellista seurantaa ja

tarvittaessa myös perääntymistä purkamissuunnitelmista epidemiatilanteen muuttuessa. Jotta rajoituksia ja suosituksia voidaan hallitusti purkaa, eikä tilanne uudelleen heikkene, tämä edellyttää kaikilta vastuuta voimassa olevin rajoitusten ja suositusten jatkuvasta noudattamisesta. Alueellisten ja paikallisten viranomaisten vastuulla on seurata tilannetta ja tehdä toimivaltansa puitteissa epidemiatilanteen mukaiset päätökset ennakoivasti ja riittävän laaja-alaisina sekä samoin purkaa rajoitukset toimivaltansa ja sovellettavan lainsäädännön mukaisesti silloin, kun niiden soveltamisen kriteerit eivät enää täyty. Ministeriö korostaa tilanteen tarkkaa ja monipuolista seurantaa alueilla ja ennakkollista reagoimista.

Sosiaali- ja terveysministeriö on 6.8.2021 päivätyssä aluehallintovirastojen pyynnöstä antamassaan vastauksessa (VN19731/2021) ottanut kantaa muun muassa tartuntatautilain 58 ja 58 d §:n soveltamisen suhteen sekä tarkentanut suositustaan leviämisvaiheen alueiden kokoontumisrajoituksista. Kirjeessä todetaan muun muassa, että tartuntatautilain 58 § rajoittaa tilaisuuksia, jotka ovat siis luonteeltaan väkeä rajallisiin joko ulko- tai sisätiloihin niiden jatkuvaluonteista peruskäyttöä laajemmin kokoavia tilanteita. Rajoitukset koskevat vain kyseisiä kokouksia tai tilaisuuksia, eivät tilojen käyttöä yleisesti ja kaikissa tilanteissa. Sen sijaan 58 c § ja 58 d § ovat soveltamisalaltaan laajoja ja koskevat kaikkia tiloja. Tartuntatautilain 58 d §:n säännös on siis osin rinnakkainen lain 58 §:n säännöksen kanssa ja osin muun muassa erilaisten tapahtumien osalta täydentää sitä.

Kirjeen mukaan säännökset ovat siis käyttötarkoitukseltaan hieman erilaisia; 58 § koskee tilaisuuksien ja yleisten kokousten rajoittamista tai kieltämistä, kun taas 58 d § koskee tilojen käytön järjestämistä covid-19-epidemian leviämisen ehkäisemiseksi. Näin ollen niiden käyttötarkoitus ei ole toisiaan poissulkeva, vaan ne tukevat toisiaan. Tilaisuuksia ja yleisiä kokouksia koskevan 58 §:n soveltaminen ei kuitenkaan ole sidottu määräaikaisesti voimassa olevissa säännöksissä määriteltuihin kriteereihin.

Kirjeen mukaan sosiaali- ja terveysministeriö katsoo, että tartuntatautilain 58 §:ssä säädetty välttämättömyysedellytys asettaa rajat viranomaisen harkintavallalle. Näin ollen tilanteessa, jossa yleisötapahtumien kieltäminen kokonaan ei olisi tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi täysin välttämätöntä, tulisi perusoikeusmyönteisen laintulkinnan mukaisesti arvioida, millä keinoin voidaan päästä mahdollisimman vähäisin perusoikeusrajoituksin päätöksen taustalla vaikuttavaan tavoitteeseen. Tästä näkökulmasta katsottuna kiihtymisvaiheessa on perusteltua arvioida, voidaanko tilojen käyttöä rajoittamalla ja lähikontakteja välttämällä mahdollistaa myös tapahtumien järjestäminen 58 d §:n tarkoittamissa sisä- tai ulkotiloissa riittävän terveysturvallisella tavalla ko. säännöksestä ilmevin toimin – joihin liittyy myös säännöksessä määritellyn lähikontaktin välttäminen.

Kirjeessä todetaan, että aluehallintovirasto on pyytänyt sosiaali- ja terveysministeriötä selventämään, onko leviämisvaiheessa tarkoitus lähtökohtaisesti kieltää kaiken kokoiset yleisötilaisuudet ja yleiset kokoukset vai tietyn henkilömäärän ylittävät tilaisuudet ja onko henkilömäärä sisä- ja ulkotilaisuuksien osalta sama. Sosiaali- ja terveysministeriö korostaa, että kaikkiin tilaisuuksiin sopivaa vastausta ja tulkintaa kysymykseen on mahdotonta antaa, sillä välttämättömyysedellytystä arvioidaan muun muassa epidemiatilanteen ja epidemian leviämisen uhan ja riskien perusteella tilannekohtaisesti. Ministeriö korostaa, että 58 §:ssä säädetyn välttämättömyysedellytyksen mukaisesti aluehallintoviraston tulee myös leviämisvaiheessa arvioida, onko – ja missä laajuudessa – yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten järjestämisen kieltäminen kokonaan tarpeen tartuntataudin leviämisen ehkäisemiseksi. Kaikissa tapauksissa näin ei välttämättä ole, vaan myös lievemmillä keinoilla voi olla mahdollista päästä päätöksen taustalla vaikuttavaan tavoitteeseen.

Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) hybridistrategian seurannan valtakunnallisen tilannearvioraportin 4.8.2021 mukaan uusien koronataapauksien määrä on ollut kasvussa viimeiset kuusi viikkoa ja vastaa tällä hetkellä maaliskuun 2021 tapausmääriä. Viikolla 30 (26.7.–1.8.) uusia tapauksia todettiin yhteensä 4 574, yli 50 % enemmän kuin sitä edeltävällä viikolla 29, jolloin tapauksia todettiin 2 925. Koronavirustesteissä käytiin viime viikolla yhtä aktiivisesti kuin edeltävälläkin viikolla, tehtyjen testien ollessa noin 117 600 viikolla 30 ja noin 117 300 viikolla 29. Positiivisten testien osuus testatuista näytteistä on jatkanut edelleen kasvuaan ja on nyt 3,9 %.

Uusia tartuntoja ilmaantui kahden viimeksi kuluneen viikon (19.7.–1.8.) aikana 135 sataatuhatta asukasta kohden. Niitä edeltävien kahden viikon (5.–18.7.) aikana tartuntoja ilmaantui 71 sataatuhatta asukasta kohden. Kasvaneet tartuntamäärät ovat heijastuneet erikoissairaanhoidon tarpeeseen, jossa on nähty käänne huolestuttavaan suuntaan.

Viikolla 30 kotimaassa saaduista tartunnoista vain hieman yli puolessa (52 %) tapauksista tartunnanlähde saatiin selvitettyä. Osuus on laskenut merkittävästi viikon 29 vastaavasta lukemasta, jolloin osuus oli 67 %. Viikolla 30 todetuista tartunnoista 6 % oli peräisin ulkomailta ja niistä aiheutuneiden jatkotartuntojen osuus 1 %. Tiedot tartunnanlähteistä ilmoitti ajantasaisesti THL:lle 20/21 aluetta.

Viikolla 30 karanteeniin asetettiin 8 304 henkilöä, yli 2 300 henkilöä enemmän kuin sitä edeltävällä viikolla. Uusista tartunnoista noin neljännes (24 %) todettiin henkilöillä, jotka olivat jo karanteenissa. Osuus on sama kuin viikolla 29. Tiedot karanteeniin asetetuista henkilöistä ilmoitti ajantasaisesti THL:lle 20/21 aluetta.

Useat alueet raportoivat tartunnanjäljityksen ruuhkautumisesta ja viiveistä eristysten ja karanteenien asettamisessa. Kuormitusta aiheuttaa voimakkaasti kasvaneet tartuntamäärät, henkilöstöpula, sekä se, etteivät

jäljittäjät saa tartunnan saaneilta ja altistuneilta kaikkia tarvittavia tietoja muista mahdollisesti altistuneista. Lisäksi festivaaleissa ja baareissa tapahtuvien altistumisten seurauksena syntyvien tartuntaketjujen selvittäminen on hankalaa, koska paikalla olijoita ei pystytä nimeämään. Asianosaisten on lain mukaan autettava viranomaisia tartunnanjäljityksessä ja noudatettava heidän ohjeitaan, jotta tartuntaketjujen muodostuminen saadaan katkaistua viiveettä.

Arvioitu tehollinen tartuttavuusluku on 1,35–1,40 (90% todennäköisyysväli). Tartuntojen lukumäärän kasvu on kiihtynyt hieman. HUS-alueelle arvioitu tehollinen tartuttavuusluku on 1,30–1,35.

Epidemia leviää edelleen nuorten aikuisten keskuudessa, kuten muualakin Euroopassa. Nuoret aikuiset ovat sosiaalisesti aktiivisia ja viettävät vapaa-aikaa yksityisissä tapaamisissa, ravintoloissa ja tapahtumissa, missä tartunnat voivat päästä leviämään. Lisäksi vain pieni osa alle 30-vuotiaista on jo saanut täyden rokotesuojan, eli kaksi rokoteannosta.

Suomessa koronatapaukset ovat viimeisten kuuden viikon aikana painottuneet erityisesti 20–29-vuotiaiden ikäryhmään, joiden joukossa tartuntoja ilmaantuu nyt enemmän kuin maaliskuun 2021 tartunta-aallon aikana. Viikolla 30 yli kolmannes kaikista tartunnoista todettiin 20–29-vuotiailla, jonka lisäksi merkittävä osa 18–19-vuotiailla. Aiemmista viikoista poiketen tartuntoja kuitenkin todetaan tasaisemmin myös hieman vanhemmissa ikäryhmissä. 30–39-vuotiailla todettujen tartuntojen osuus (19 %) kaikista tartunnoista olikin viime viikolla ensimmäistä kertaa neljään viikkoon suurempi kuin 10–19-vuotiaiden tartuntojen osuus (17 %).

Viikolla 30 koronavirustestejä tehtiin noin 117 600, lähes saman verran kuin edeltävälläkin viikolla, jolloin testejä tehtiin yhteensä noin 117 300. Viimeiseksi kuluneen viikon testimäärät voivat vielä täydentyä takautuvasti. Vaikeutunut koronatilanne on vilkastuttanut testiin hakeutumista, johtaen osalla alueista testauksen ruuhkautumiseen.

Covid-19-tapausten osuus testatuista näytteistä on kuukauden aikana kasvanut yli kaksi prosenttiyksikköä. Tämä huolestuttava kehitys on jatkunut kahden viimeisen viikon suurista testimääristä huolimatta. Viikolla 30 tapausten osuus testatuista näytteistä oli 3,9 % ja viikolla 27 1,8 %.

Sairaalahoidossa covid-19-potilaita oli 4.8.2021 sairaanhoitopiirien oman ilmoituksen mukaan yhteensä 95, joista perusterveydenhuollon osastoilla 11, erikoissairaanhoidon osastoilla 69, ja teho-osastoilla 15 potilasta. Tautiin liittyviä kuolemia oli 4.8.2021 ilmoitettu tartuntatautirekisteriin yhteensä 984, kaksi kuolemantapausta enemmän kuin viikko sitten.

Erikoissairaanhoidon kuormitus on kasvanut viimeisen viikon aikana. Nuoremmissa ikäluokissa voimakkaasti kasvaneet tartuntamäärät ovat heijastuneet sairaalahoidon tarpeeseen, jossa korostuvat nuoret ja työikäiset aikuiset sekä rokottamattomat potilaat. Lisäksi osalla alueista on

raportoitu perusterveydenhuollon kuormittumisesta. Tähän on yhteisvaikuttanut tartunnanjäljityksen ja rokotusten aikaansaama henkilöstöpula sekä epidemian myötä kertyneen hoitovelan aiheuttama paine.

Tulevan viikon ennusteet valtakunnallisten uusien erikoissairaanhoido- ja tehohoitojaksojen lukumääristä ovat lisääntyneiden tartuntojen myötä aiempaa jyrkemmässä nousussa. Väestön ja erityisesti riskiryhmien rokotuskattavuuden noustessa uusien hoitojaksojen lukumäärät eivät kuitenkaan ole lisääntyneet koko väestön tartuntojen lukumäärää vastavasti. Viikolta 30 (26.7. –1.8.) raportoidut uudet hoitojaksot (erikoissairaanhoidon osastoilla 75 ja teho-osastoilla 5) olivat 28.7. annettujen ennusteiden rajoissa tehohoidon osalta, mutta erikoissairaanhoidon osalta hieman yli. Mallinnuksessa tarkastellaan uusien potilaiden alkavia hoitojaksoja, joten samojen henkilöiden useampia hoitojaksoja ei oteta huomioon. Teho-osastojen kirjanpidon mukaan viikolla 30 kirjattiin alka-neeksi 6 uutta covid-19-potilaiden tehohoitojaksoa.

Tartuntojen ilmaantuvuus on kasvanut viimeisen neljän viikon seuranta-jaksolla lähes koko Suomessa. Epidemian kiihtyminen nähdään nyt koko maassa, verrattuna aiempaan, jolloin tapausmäärien kasvu painottui eteläisempään Suomeen. Tartunnat leviävät yhä nuorten aikuisten tapaamisissa, baari-illoissa ja yksityistilaisuuksissa, ja näistä edelleen perheiden sisäisinä jatkotartuntoina. Tartuntoja on tapahtunut enenevässä määrin myös ulkotiloissa pidetyissä tapahtumissa ja yleisötilaisuuksissa.

Koko maassa noin 66 % väestöstä on saanut ainakin yhden rokoteannoksen, ja toisen annoksen 36 %.

Tähän mennessä annetut rokotukset suojaavat jo erittäin hyvin ikääntyneitä sekä niitä vakavalle taudille alttiita, joiden sairastumisen riski on korkein. Tästä merkinä voidaan pitää kuolemantapausten lähes kokonaan loppuminen sekä ilmaantuvuuden matala taso vanhimmissa ikäryhmissä kesän aikana.

Tällä hetkellä ensimmäisen rokoteannoksen saaneiden joukossa todetaan vähitellen kasvavia määriä koronatartuntoja. Tämä on normaali ilmiö rokoteohjelman ollessa vielä kesken ja tartuntapaineen ollessa kova, ja sen voidaan odottaa laantuvan rokotuskattavuuden ja kahden rokoteannoksen saaneiden osuuden noustessa. Täysin rokotettujen joukossa on todettu hyvin vähän vakavia tautitapauksia.

Täysi rokotesarja, eli kaksi rokoteannosta, suojaa erittäin hyvin koronavirustautia ja sen vakavia muotoja sekä virusmuunnoksia vastaan. Väestön korkea rokotuskattavuus vähentää tehokkaasti sairaalahoidon ylikuormittumisen riskiä. Onkin erityisen tärkeää, että omat rokoteannokset otetaan ajallaan, jotta epidemian vakavilta vaikutuksilta, kuten sairaala-hoitoon joutuvien ja koronaan liittyvien kuolemien määrän lisääntymiseltä, vältytään.

Epidemiatilanne sairaanhoitopiirin alueella ja saadut asiantuntija-arviot

Aluehallintoviraston rajoituspäätösten tarkoituksena on tartuntatautilain 1 §:ssä säädetyin tavoin ennaltaehkäistä tartuntatautilanteen pahenemista. Joukkoaltistumisten ja taudin leviämisen riski on erityisen suuri kaikissa tilanteissa, joissa suuri joukko ihmisiä kokoontuu ja voi päätyä lähikontakteihin keskenään.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimialueen sairaanhoitopiirit ovat sosiaali- ja terveysministeriön 10.9.2020 lähettämässä kirjeessä esitetyn ohjauksen mukaisesti perustaneet alueelliset covid-19-yhteistyöryhmät. Yhteistyöryhmien tilanearvioissa huomioidaan epidemiatilanteen lisäksi tartunnan torjuntatoimenpiteiden kokonaisvaikutuksia, mukaan lukien taloudellisia ja elinkeinoelämään liittyviä vaikutuksia. Aluehallintovirasto on mukana työryhmissä, kuten on myös Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen sekä kunkin alueen elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskusten edustus.

Aluehallintovirasto on saanut pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmältä ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin alueelliselta koronakoordinaatioryhmältä arviot sairaanhoitopiirin covid-19-tilannekuvasta ja sen esittämät näkemykset epidemian hillitsemiseksi tarvittavista alueellisista rajoitustoimenpiteistä.

Pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmän kokouksessa todettiin, että pääkaupunkiseutu on siirtynyt koronaepidemian leviämisvaiheeseen. Ryhmä suositti Etelä-Suomen aluehallintovirastolle seuraavien päätösten tekemistä: tartuntatautilain 58 § yleisötilaisuuksia koskien STM:n ohjauskirjeen 24.6. mukaisesti ja tartuntatautilain 58 d § tosiasiallisia etäisyyksiä koskien.

Helsingin ja Uudenmaan alueellisen koronakoordinaatioryhmän kokouksessa 3.8.2021 todettiin, että pääkaupunkiseudun kunnat Espoo, Helsinki, Kauniainen ja Vantaa siirtyvät koronaepidemian leviämisvaiheeseen. Muut HUS-alueen kunnat pysyvät kiihtymisvaiheessa. Ilmaantuvuus 14 vuorokauden aikana 100 000 henkilöä kohden on kokouksessa saadun tiedon mukaan koko HUS-alueella 205. Pääkaupunkiseudulla ilmaantuvuus on Helsingissä 300, Espoossa 216.4, Kauniaisissa 127 ja Vantaalla 234.4.

Kokouksessa esitetyn materiaalin mukaan positiivisten näytteiden osuus testatuista on Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin alueella 4.6 %. Sairaanhoitopiirin alueella esiintyy joukkoaltistumisia. Tartunnanlähde on ollut viikolla 29 varmuudella tiedossa noin 46 %:ssa tapauksista. Kokouksessa esitetyn materiaalin mukaan yleisimpiä tartunnanlähteitä ovat yksityistilaisuudet, baarit, ravintolat ja yökerhot, ulkomaanmatkat sekä yleisötilaisuudet ja tapahtumat. Erikoissairaanhoidossa olevien koronaviruspotilaiden määrä on HUS-alueella yli kaksinkertaistunut vajaan kahden viikon aikana ollen nyt 24. Perusterveydenhuollon vuodeosastoilla koronaviruspotilaita on seitsemän.

Kokouksessa saatujen tietojen mukaan esimerkiksi Helsingissä tartunnan jäljitys ja puhelinpalvelut ovat kuormittuneita. Testeissä käydään paljon ja analyysiviive on liian pitkä. Positiivisten osuus testatuista on 5.5 %. Vantaalla tartunnan lähde on tiedossa 23.5 %:ssa tapauksista. Käynnit epidemiaterveysasemalla ovat lisääntyneet ja puhelinpalvelut ruuhkautuneet.

Kokouksessa todettiin, että pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä oli aiemmin samana päivänä antanut suosituksen Etelä-Suomen aluehallintovirastolle tartuntatautilain 58 §:n mukaisen päätöksen tekemisestä yleisötilaisuuksia koskien STM:n ohjauskirjeen 24.6. mukaisesti sekä tartuntatautilain 58 d §:n mukaisesta päätöksestä tosiasiallisia etäisyyksiä koskien.

Uudenmaan alueellinen koordinaatioryhmä suosittelee aluehallintovirastolle, että se tekee edellä mainitut päätökset leviämisvaiheeseen siirtyneiden pääkaupunkiseudun kuntien eli Helsingin, Espoon, Vantaan ja Kauniaisen osalta. Muiden kuntien osalta aluehallintoviraston 5.8. voimaan astuva päätös (ESAVI/25767/2021) on ryhmän mukaan edelleen perusteltu, koska kunnat ovat edelleen kiihtymisvaiheessa.

Uudenmaan alueellinen koronakoordinaatioryhmä totesi, että 58 §:n ja 58 d §:n mukaisiin päätöksiin liittyvät edellytykset täyttyvät pääkaupunkiseudun kunnissa. Ilmaantuvuus on Helsingissä, Espoossa ja Vantaalla 200-300 / 2 vk. Tauti-ryppäitä on useita ja tartunnan jäljitykseen liittyy haasteita. Sairaalahoidon tarve on lisääntynyt voimakkaasti ja sen odotetaan lisääntyvän edelleen uhaten terveydenhuollon kantokykyä. Kokoontumisrajoituksilla arvioidaan olevan selkeästi merkitystä tartuntojen hillitsemisessä ja niillä arvioidaan voitavan ehkäistä vakavampia sairastumisia ja sairaalahoidon tarpeen lisääntymistä. Erityisesti STM:n 24.6. antaman ohjauskirjeen mukainen ihmisten eriyttäminen lohkoihin esimerkiksi yleisötilaisuuksissa nähtiin vaikuttavana ja tarpeellisenä keinona. 58 d §:n mukaisen päätöksen välttämättömyysarvio perustui myös siihen, että vallitsevassa epidemiatilanteessa lähikontakteja täytyy pyrkiä vähentämään kaikissa kohtaamisissa. THL piti rajoitustoimia perusteltuina. ELY-keskuksen edustajilla ei ollut eriäviä mielipiteitä suosituksiin ja rajoituksiin.

Aluehallintovirasto pyysi vielä 6.8.2021 päivätyllä pyynnöllään tarkentavia lausuntoja pääkaupunkiseudun kunnilta sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriltä koskien epidemiatilannetta sekä rajoituspäätösten kiristämisen välttämättömyyttä ja sisältöä. Pyyntöissä pyydettiin ottamaan huomioon valtioneuvoston torstaina 5.8.2021 antama asetus ravitsemisliikkeiden toiminnan väliaikaisesta rajoittamisesta tartuntataudin leviämisen estämiseksi annetun valtioneuvoston asetuksen 3 ja 4 §:n muuttamisesta, jossa pääkaupunkiseudun ravitsemisliikkeitä koskevia rajoituksia kiristettiin 8.8.2021 alkaen, ja kyseisten rajoitusten kohdistuminen osittain samoihin tilaisuuksiin kokoontumisrajoitusten kanssa.

Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupunkien yhteisessä 9.8.2021 päivätyssä lausunnossa todetaan, että viimeisen 14 vuorokauden ilmaantuvuus 100 000 henkilöä kohden on Helsingissä 358, Espoossa 281.6, Vantaalla 347 ja Kauniaisissa 220. Positiivisten näytteiden osuus testatuista on Helsingissä 4.7 %, Espoossa 3.5 %, Vantaalla 4.34 % ja Kauniaisissa 3.66 %.

Tartunnanjäilytyksen osalta lausunnossa tuodaan esiin muun muassa, että Helsingissä resurssitilanteesta johtuen soitot keskitetään tartunnan saaneisiin henkilöihin. Varma tai todennäköinen tartunnanlähde oli tiedossa 51 %:ssa tapauksista. Espoossa varma tai todennäköinen tartunnanlähde oli viikolla 30 tiedossa 47 % tapauksista.

Lausunnon mukaan Vantaalla 26.7.–8.8. välisenä aikana positiiviseksi testatuista 34,2 % kohdalla on jokin tieto tartunnanlähteestä. Vantaan tartunnanjäilytyksessä viive sairastuneelle soittamisessa on keskimäärin noin viikko positiivisesta testituloksesta. Kaikille kontaktoitaville lähetetään tekstiviesti, soitot tehdään ruuhkatilanteen mukaan. Altistuneiden selvittämisessä ollaan huomattavan jäljessä. Vantaan tartunnanjäilytyks on erittäin ruuhkautunut. Vuokrahenkilökuntaa ostetaan koko ajan lisää, mutta ajantasaiseen jäljitykseen tarvittaisiin 50-90 jäljittäjää lisää välittömästi. Lausunnon mukaan Kauniaisissa viikolla 31 20 % tartunnoista jäi jäljittämättä. Edellisellä viikolla vastaava luku oli 25 %.

Lausunnon mukaan Helsingissä tuntemattomasta tartunnanlähteestä peräisin olevat tartunnat tulevat esimerkiksi ravintola-altistumisista, sosiaalisista tapaamisista ja isoista tapahtumista, joissa altistuneita ei saada kattavasti määritetyksi. Espoossa merkittävä osa tartunnoista on peräisin tuntemattomasta tartunnanlähteestä. Tuntemattomien tartunnanlähteiden suuri määrä ja positiivisten näytteiden korkea osuus viittaavat siihen, että väestössä on runsaasti koronaviruspositiivisia henkilöitä, jotka eivät käy testeissä ja eivät siten ole välttämättä tietoisia infektiostaan, mutta voivat silti tartuttaa muita. Tämä aiheuttaa merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseen. Vantaalla tartunnanjäilytyksen viiveen vuoksi myös monet jäljitettävissä olevat tapaukset jäävät selvittämättä riittävän ajoissa tartuntojen leviämisen ehkäisemiseksi.

Tartunnanjäilytyksen tilanteesta ja sen aiheuttamasta kuormituksesta terveydenhuollolle todetaan Helsingin osalta, että tartunnanjäilytyks on ruuhkautunut, ja kaikkia altistuneita ei saada kontaktoitua karanteenin aikana. Tartunnanjäilytyksen resurssivaade olisi yli sata uutta, koulutettua jäljittäjää, jotta nykytilanteesta selvittäisiin. Tätä resurssia ei voida hankkia pelkästään ostopalveluna, vaan jäljitykseen on ohjattava perusterveydenhuollon ammattilaisia muista toiminnoista vähintään esihenkilö- ja valvontatehtäviin. Käytännössä henkilökuntaa saadaan enää vain sulkeamalla terveysasemia epidemiologisessa yksikön vahvistamiseksi. Koronaepidemia-tilanteen vaikeutuminen näkyy ennen kaikkea terveysasemien kuormituksena. Takaisinsoiton jonossa on puheluita tällä hetkellä noin 2 000 ja jonoa puretaan ylityönä viikonloppuisin. Hoitoonohjausta

puhelimien välityksellä ei voi ulkoistaa, vaan siihen käytettävä resurssi on terveysasemien omaa henkilökuntaa. Omaolo ja koronavirusneuvonta ovat ruuhkautuneet. Lisäksi perusterveydenhuollon resursseja tarvitaan rajaturvallisuustyössä ja koronarokotuksissa. Ostopalveluja ei pystytä juurikaan lisäämään, koska samoista ammattilaisista kilpailevat kaikki toimijat.

Lausunnosta ilmenee, että myös Espoossa tartunnanjäilyitys on kuormittunut. Altistuneiden kartoitus päästään aloittamaan viiveellä, jolloin tartuntaketjua ei välttämättä ehditä katkaista ajoissa. Viiveiden kasvaessa tartunnanjäilyityksen tuloksellisuus siten vähenee. Tartunnanjäilyitystyö sitoo henkilöresursseja perusterveydenhuollosta, jossa on ennestään hoitovelkaa. Espoon terveysasemilla palvellaan 15.8. saakka ainoastaan kiireellisissä asioissa. Myös koronarokottaminen sitoo perusterveydenhuollon resursseja. Tartunnanjäilyitystä on tehostettu käyttämällä teknisiä ratkaisuja kuten massatekstiviestejä ensi vaiheen altistumistiedon välittämisessä. Muilta osin tartunnanjäilyitystyö skaalautuu huonosti, joten henkilöstön lisääminen on ainoa mahdollinen tapa vastata kasvaviin tartuntamääriin. Lausunnossa todetaan, että mitä huonommaksi tautitilanne muodostuu, sitä enemmän tartunnanjäilyitys kuormittaa perusterveydenhuoltoa samanaikaisesti, kun sen hyödyllisyys vähenee.

Vantaan osalta tartunnanjäilyitys on ruuhkautunut, joten jäilyitys ei ole ajantasaista. Muusta toiminnasta on siirretty 17 hoitajaa eikä enempää pystytä siirtämään. Hoitovelkaa on kertynyt erittäin paljon, joten muuta perustoimintaa on pakko tehdä, koska hoitotakuuajat eivät muuten täyty. Lisäksi koronarokotuksiin joudutaan osoittamaan henkilökuntaa. Kokonaisuudessaan perustoiminta toimii lausunnon mukaan nyt äärirajoilla. Tartunnanjäilyitystä joudutaan vahvistamaan vuokratyövoimalla.

Lausunnon mukaan Kauniaisten tartunnanjäilyitys on kiireinen, mutta positiiviset kuntalaiset saadaan tavoitettua saman päivän aikana ja altistuneet kuntalaiset saadaan tavoitettua samana päivänä tai viimeistään seuraavan päivän aikana.

Tarvittavien rajoitustoimien osalta lausunnossa tuodaan esiin, että pääkaupunkiseudun kuntien (Espoo, Helsinki, Kauniainen ja Vantaa) alueilla on merkittävä riski uusien tartuntojen leviämiseksi. Muun muassa tartuntojen ilmaantuvuuden taso ja kesäkuusta lähtien jatkunut tartuntamäärien nousu sekä tartunnanjäilyityksen muu kuin hetkellinen ruuhkautuminen kaikissa alueen kunnissa osoittavat, että tähänastiset toimenpiteet epidemian torjumiseksi eivät ole riittäviä. Myös sairaalahoidon tarve on lähtenyt uudestaan kasvuun ja sairaalahoidossa on erityisen paljon rokkottamattomia koronartartunnan saaneita. Edellä pääkaupunkiseudun kuntien epidemiatilanteesta annettuihin tietoihin perustuen on välttämättöntä rajoittaa oleskelua tartuntatautilain 58 d §:n tarkoittamissa asiakastiloissa laajasti epidemian leviämisen estämiseksi.

Kokoontumisrajoitusten osalta lausunnossa todetaan, että yleisötilaisuuksia koskevat rajoitukset ovat pääosin oikealla tasolla. Lausunnon mukaan turvavälien vaatimista voidaan sisätiloissa pitää riittävänä toimenpiteenä. Kategorisiin henkilömäärärajoituksiin tai tilojen lohkomiseen erillisiksi alueiksi ei nähdä tarvetta. Suuremmassakin tilassa turvaväli-vaatimus vähentää asiakasmäärän riittävän pieneksi. Ulkotiloissa tulee kuitenkin harkita yleisömäärän rajoittamista suhteelliseen osuuteen tilan normaalista asiakasmäärästä tai toissijaisesti johonkin maksimimäärään. Lausunnossa todetaan, että yleisötapahtumien riskit liittyvät erityisesti tilanteisiin, joissa tarjoillaan alkoholia ja joissa yleisö liikkuu (sisä)tiloissa vapaasti. Siten valtioneuvoston päättämät rajoitukset anniskelutoimintaan vähentävät tapahtumiin liittyviä terveysturvallisuusriskejä.

Ulkotiloissa järjestettävien tilaisuuksien osalta todetaan vielä, että lohkomista ja etenkin lohkon koon tarkkaa määrittelyä ei voida pitää välttämättömänä ottaen huomioon hyvin erikokoiset tilat ja tapahtumien luonne. Tapahtumien absoluuttisen kävijämäärän rajaaminen tiettyyn prosenttiin normaalitilanteesta on perustellumpaa epidemian torjunnan näkökulmasta kuin STM:n ohjauskirjeessä kuvatut eriyttämisvelvoitteet.

Lausunnossa todetaan, että jos eriyttämisjärjestelyihin kuitenkin päädytään, ne tulisi toteuttaa seuraavasti: 1) Lohkolle ei määritellä absoluuttista henkilömäärärajaa, vaan lohkon henkilömäärän määrittää alueelle turvavälien rajoissa mahtuva henkilömäärä. 2) Päätökseen ei tule kirjata kategorista linjausta siitä, että lohkojen osallistujat eivät saa sekoittua missään vaiheessa. Esimerkiksi aula- ja saniteettitiloissa vietetään lähtökohtaisesti alle 15 minuuttia ja useat tapahtumajärjestäjät velvoittavat asiakkaitaan käyttämään maskia erityisesti sisätiloissa. Anniskelualueita puolestaan koskevat omat rajoituksensa. Tapahtumissa on löydetty terveysturvallisia malleja esimerkiksi väliaikojen ja erätaucojen tarjoilujen järjestämiseen yleisöryhmiä eriyttämällä. Tätä ei tule säädellä liian yksityiskohtaisesti.

Lausunnon mukaan rajoitusten on syytä olla voimassa noin 3-4 viikkoa, jotta voidaan arvioida niiden vaikutusta epidemian kulkuun. Mikäli välttämättömyys rajoituksilta poistuu aikaisemmin, siitä ilmoitetaan välittömästi aluehallintovirastolle.

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin 9.8.2021 päivätyssä lausunnossa todetaan muun muassa, että epidemiatilanne on koko koronavirusepidemian ajan vaihdellut Uudenmaan sisällä. Vaikein tilanne on käytännössä epidemian aikana ollut pääkaupunkiseudulla, mutta myös keväällä 2021 leviämisvaiheen aikana erityisesti Keusoten alueen kunnissa. HUS-alueen koronavirustapausmäärät ovat kymmenkertaistuneet kesäkuun puolivälistä elokuun alkuun eli seitsemän viikon aikana. Viikolla 31 kahden viikon ilmaantuvuus on lisääntynyt voimakkaasti erityisesti pääkaupunkiseudulla (281 – 358 100 000 asukasta kohden) ja myös Keusoten / Keravan kunnissa (keskimäärin 130 – 180 / 100 000).

Kahden viikon ilmaantuvuus on lisääntynyt myös useissa Länsi-Uudenmaan kunnissa (vaihteluväli 54 – 252 / 100 000) ja Itä-Uudenmaan kunnissa Porvoossa ja Sipoossa (140 – 175 / 100 000).

Lausunnossa kuvataan viikon 31 epidemiologista tilannetta HUS-alueella. Kuvauksen mukaan HUS-alueen tapausmäärät ovat edelleen nousussa. Koronavirustestatuista positiivisten osuus vaihteli 4.3 – 4.6 % välillä. Tartunnanlähteitä pystyttiin tunnistamaan huomattavasti vähemmän kuin aiempina viikkoina, vain 24 %. Koronavirustartuntoja todettiin eniten 20-29-vuotiailla ja seuraavaksi eniten 30-39-vuotiailla. Yleisimmät tartunnanlähteet silloin, kun ne pystytään nimeämään, 20-39-vuotiaiden ikäryhmissä ovat baarit / ravintolat / yökerhot, muu julkinen sisätila ja yleisötilaisuudet, ulkomaanmatkat, työ sekä yksityistilaisuudet. Joukkoaltistumiset ovat lisääntyneet ja viikolla 31 saavutettiin kesän korkein luku 75 kappaletta. Altistuneiden määrä on nousussa.

Lausunnossa todetaan, että voimakkaan tapausmäärien nousun takia tartunnanjäily toimii erityisesti pääkaupunkiseudulla, mutta osittain jo muillakin sairaanhoitoalueilla, huomattavalla viiveellä, jolloin altistuneita ei saada ajoissa kontaktoitua ja karanteeniin. Lisäksi tällä hetkellä alueella on runsaasti piilossa olevia tartuntoja, koska suurissa yleisötapahtumissa ja baareissa tai ravintoloissa mikään tartunnanjäily ei pysty kartoittamaan ja saamaan karanteeniin altistuneita, koska tuntematon henkilö ei pysty nimeämään toista tuntematonta. Tällöin altistuneiden tavoittaminen tapahtuu kuntien verkkosivujen kautta viestinnällä altistumispaikoista, ja tartunnanjäily jää huomattavan puutteelliseksi.

Lausunnon mukaan pääkaupunkiseudun kunnilla on haasteita tartunnanjäilyksessä. Neljännessä epidemia-aallossa ruuhkautuva tartunnanjäily on seuraus rajoitustoimenpiteiden liian aikaisesta purkamisesta ja tämän hetken riittämättömistä rajoitustoimenpiteistä. Sosiaali- ja terveydenhuollon kantokyvyn voidaan katsoa tarkoittavan sairaalaosasto- ja tehohoidon tarpeen lisäksi myös muun muassa koronavirustestauksen ja rokotusten järjestämisen sekä rajojen terveysturvallisuustoimien ja tartunnanjäilyksen aiheuttamaa kuormitusta palvelujärjestelmälle. Lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon kantokykyä kuvaavat kiireettömän hoidon kasvavat odotusajat ja kertyvä hoito- ja palveluvelka koko sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Myös perusterveydenhuollossa monet toiminnot terveysasemien eri palveluista suun terveydenhoitoon ovat merkittävästi ruuhkautuneet, ja myös monien sosiaalipalvelujen puolelle on kertynyt huomattavaa palveluvelkaa.

Lausunnon mukaan heinäkuussa HUS-sairaaloissa koronaviruspotilaita oli vuodeosastoilla 9-13 päivässä ja teho-osastoilla 1-6 päivässä. Viikolla 31 tilanne muuttui, jolloin potilasmäärä liki kaksinkertaistui ollen 24 päivässä. 9.8.2021 HUS-sairaaloissa potilaita on 26, joista 21 vuodeosastoilla ja 5 tehoilla. Epidemian luonne on muuttunut, sillä viime keväästä

poiketen HUS-sairaaloitten potilaista 61 % on alle 50-vuotiaita, 57 % perusterveitä ja kaksi kolmasosaa rokottamattomia sekä 20 % yhden rokoteannoksen saaneita. Vuode- ja teho-osastohoitoon joutuminen tulee vasta 7-14 päivän viiveellä tapausmäärien noustessa. Asiantuntija-arvion mukaan syyskuun lopussa HUS:ssa olisi yhteensä 100 koronapotilasta, joista 10 tehohoidossa. Lausunnossa todetaan, että arvioon liittyy kuitenkin suuria epävarmuuksia. Kun virusta on paljon liikkeellä, tämä heijastuu myös vanhempien ikäluokkien sairastumiseen, koska koronavirusrokote ei anna yhtä hyvää suojaa ikääntyneille ja sairautensa tai lääkityksensä takia riskiryhmiin kuuluville.

Lausunnossa todetaan, että kokoontumisrajoituksilla arvioidaan olevan selkeästi merkitystä tartuntojen hillitsemisessä ja niillä arvioidaan voitavan ehkäistä vakavampia sairastumisia ja sairaalahoidon tarpeen lisääntymistä. Erityisesti STM:n 24.6. antaman ohjauksen mukainen ihmisten eriyttäminen lohkoihin esimerkiksi yleisötilaisuuksissa nähdään vaikuttavana ja tarpeellisenä keinona. 58 d §:n mukaisen päätöksen välttämättömyysarvio perustuu myös siihen, että vallitsevassa epidemiatilanteessa lähikontakteja täytyy pyrkiä vähentämään kaikissa kohtaamisissa.

Lausunnon mukaan kokoontumisrajoituksia on edelleen tarvetta kiristää STM:n 24.6.2021 antaman ohjauksen mukaisesti. STM:n ohjauksijärjestyksessä esitetyt osallistujamäärä- ja eriyttämisjärjestelyt ovat tässä epidemiatilanteessa tarpeellisia. Lausunnon mukaan niistä poikkeavasti nähdään ainoastaan, että sisätiloissa järjestettäviä tilaisuuksia varten ohjeistettu 10 henkilön osallistujarajaa ilman osoitettua omaa paikkaa voidaan nostaa hieman. Tässäkin tapauksessa HUS ehdottaa osallistujarajaa, mutta se voitaisiin nostaa 25 henkilön osallistujarajaksi, mikä vastaisi osallistujamäärää tilaisuuksissa, joissa osallistujille on osoitettu oma paikka. Tätä suurempi osallistujamäärä edellyttäisi eriyttämisjärjestelyjä. Käytössä voisi olla enintään 50 % käytettävissä olevista paikoista. HUS:n arvion mukaan pelkkä turvaväliedellytys sisätiloissa järjestettävissä yleisötilaisuuksissa ja yleisissä kokouksissa ei rajaisi riittävällä tavalla osallistujien välisiä kontakteja, joissa leviämiskeskittyminen erityisesti vallitsevan deltavariantin osalta on merkittävä. Ulkotiloissa järjestettävien tilaisuuksien suhteen HUS näkee tarpeellisenä noudattaa STM:n ohjauskirjettä sellaisenaan.

Lausunnossa todetaan vielä, että HUS-alueella huomattavasti herkemmin tarttuva deltavariantti ja kesän kynnyksellä purettu rajoitustoimenpiteet ovat aiheuttaneet epidemian eksponentiaalisen nousun heinä-elokuussa.

Lausunnon mukaan HUS-alueella on merkittävä riski tartuntojen leviämiseksi, ja tähänastiset toimenpiteet epidemian leviämisen estämiseksi eivät ole riittäviä, sillä täyden rokotussarjan (2 rokoteannosta) kattavuus on Suomessa vielä liian matala (39 %) estämään epidemiaa. Lisäksi sai-

raalahoidon tarve on kääntynyt viikolla 30 uudestaan kasvuun. Sairaalahoidon tarve tulee vielä kasvamaan erityisesti alle 50-vuotiailla rokottamattomilla ja yhden rokotteeseen saaneilla. Kun virusta on paljon liikkeellä, tämä heijastuu myös vanhempien ikäluokkien sairastumiseen, koska koronavirusrokote ei anna yhtä hyvää suojaa ikääntyneille ja sairautensa tai lääkityksensä takia riskiryhmiin kuuluville.

Lausunnossa todetaan, että Suomessa on voimassa STM:n 24.6.2021 julkaisema leviämisen vaiheen uudet rajoitustoimenpiteet. Kokoontumisrajoituksilla tässä epidemiatilanteessa katsotaan olevan merkitystä tartuntojen hillitsemisessä, ja niillä voidaan ehkäistä vakavampia sairastumisia (kuolemat, long covid), sairaalahoidon tarpeen lisääntymistä sekä hoivailaitosepidemioita. STM:n 24.6.2021 ohjauskirjeen uudet, aiemman hybridistrategian mukaiset lievemmat rajoitustoimenpiteet kohdistuvat erityisesti isoihin ulko- ja jatkossa sisätiloissa järjestettäviin tapahtumiin henkilömäärärajoituksilla tai tilojen erillisillä lohkomisilla. Tartunnan jäljitys on kansallisesti ja kansainvälisesti epidemian torjunnan tärkein kulmakivi. Nykyisen epidemiatilanteen hallinta ei tällä hetkellä ole riittävä viiveellä toimivan testauksen ja tartunnan jäljityksen takia, joten STM:n ohjauskirjeen mukaiset leviämisen vaiheen rajoitustoimenpiteet ovat lausunnon mukaan täysin perusteltuja pienin tarkennuksin (sisätiloissa 25 henkilön raja myös, jos ei ole osoittaa omaa paikkaa).

Aluehallintovirasto on vielä 10.8.2021 päivättyllä pyynnöllään pyytänyt Terveyden ja hyvinvoinnin laitokselta arviota siitä, millaiset rajoitustoimenpiteet ovat tällä hetkellä välttämättömät pääkaupunkiseudun kaltaisessa tilanteessa olevilla leviämisen vaiheen alueilla. Aluehallintovirasto on pyytänyt arviota tartuntatautilain 58 d §:n mukaisen päätöksen välttämättömyydestä koskien lähikontaktin välttämistä erilaisissa asiakkaille ja osallistujille tarkoitetuissa tiloissa ja arviota STM:n 24.6. päivätyn ohjauskirjeen mukaisten leviämisen vaiheen kokoontumisrajoitusten välttämättömyydestä ja riittävydestä tämänhetkisessä epidemiatilanteessa. Lisäksi aluehallintovirasto on esittänyt tarkentavia kysymyksiä.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen 11.8.2021 päivättyssä lausunnossa todetaan, että THL arvioi, että tällä hetkellä tartuntatautilain 58 d §:n päätösten pohjaksi tarvittavat kriteerit täyttyvät selkeästi pääkaupunkiseudun kuntien (Helsinki, Espoo, Vantaa ja Kauniainen) ja Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin osalta, sekä 14 vrk ilmaantuvuuslukujen että alueiden raportointien tietojen perusteella. Epidemiatilanne em. alueilla on heikentynyt oleellisesti, tartunnan jäljitys on em. alueilla ruuhkautunut ja viivästynyt, ja HUS-alueella valtaosa tartunnan lähteistä jää selvittämättä.

THL toteaa, että alueellisilla ja paikallisilla viranomaisilla on ensisijainen vastuu seurata alueensa epidemiologista kehitystä ja tehdä sen mukaiset päätökset oikea-aikaisesti sekä riittävän ennakoivina ja laaja-alaisina. Mikäli alueellisesti ja paikallisesti toimivaltaiset terveystoimijat

arvioivat, että tartuntatautilain 58 d §:n mukaiset päätökset ovat välttämättömiä covid-19-epidemian leviämisen estämiseksi eikä muita keinoja ole käytettävissä, THL myös katsoo päätöksen olevan perusteltu.

THL toteaa, että valtioneuvoston hybridistrategian toimintasuunnitelman päivityksen mukaiset, 24.6.2021 päivätyn ohjauskirjeen mukaiset toimenpidesuosituksukset ovat edelleen voimassa 31.8.2021 saakka. THL arvioi, että STM:n ohjauskirjeessä esitetyt suositukset leviämisvaiheen alueille ovat epidemiatilanteen heikentymisen myötä tällä hetkellä perusteltuja. THL katsoo, että ohjauskirjeessä mainitut ns. eriyttämisyjärjestelyt (korkeintaan 25 henkilön ”lohkot” sisätiloissa järjestettävissä yleisötilaisuuksissa ja yleisissä kokouksissa, ja korkeintaan 50 henkilön ”lohkot” ulkotiloissa järjestettävissä yleisötilaisuuksissa ja yleisissä kokouksissa) ovat paikallisen toimivaltaisen viranomaisen harkinnassa.

THL:n mukaan keskeisintä on riittävän etäisyyden säilyttäminen, mikä estää tehokkaasti tartuntoja. Seurueilla tulee tosiasiallisesti olla mahdollisuus ylläpitää riittävää etäisyyttä toisiinsa ja turvallisuus tulee voida varmistaa noudattaen opetus- ja kulttuuriministeriön ja THL:n 31.5.2021 antamaa ohjetta.

THL toteaa yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa 31.5.2021 antamaansa ohjauskirjeeseen viitaten, että osallistujille on osoitettava henkilökohtainen istuma- tai seisomapaikka ja tapahtuman järjestäjän on järjestettävä toimintansa siten, että osallistujat ohjataan pääsääntöisesti istumaan tai seisomaan paikoillaan. Lisäksi etäisyyksien ylläpitoa voidaan varmistaa myös esimerkiksi opastavalla henkilökunnalla ja etäisyysopasteilla sekä ehkäisemällä pitkien jonojen syntyä osallistujien saapumis- ja jakautumisjärjestelyin. Yleisöä voidaan myös ohjata esimerkiksi teippausten tai köysitysten ja järjestyksenvälvojen välityksellä liikkumaan niin, että ruuhkat vältetään. Myös aukioloa ja toiminnan rytmitystä voidaan järjestää väljyyden varmistamiseksi asiakkaiden ja seurueiden välillä.

THL katsoo, että oleellista on se, kuinka paljon ihmisiä kokoontuu tilaisuutta varten, eikä tähän voida vaikuttaa ns. lohkoamisella. Tartuntoja tapahtuu myös esimerkiksi tilaisuuden ulkopuolella tilaisuuteen tulleiden ihmisten kokoontuessa ravintoloihin tai baareihin. Tilaisuuden koon määrittää paikallinen epidemiatilanne ja paikallisten toimivaltaisten terveysviranomaisten arvio siitä miten hyvin paikallinen terveydenhuolto pystyy selvittämään mahdolliset tilaisuudessa tapahtuvat tartunnat ja hoitamaan sairastuneet.

THL toteaa vielä, että koronavirusrokote tarjoaa suojaa koronavirustautia ja erityisesti sen vakavia muotoja vastaan. Koronarokotteet estävät myös viruksen erittymistä sekä tarttumista ihmisestä toiseen. Koronarokotusten eteneminen mahdollisimman nopeasti on ensiarvoisen tärkeää kaikilla alueilla.

Terveystieteiden tutkimuskeskuksen (THL) hybridistrategian seurannan valtakunnallisten tilannearvio- ja raporttien mukaan Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin 14 vuorokauden ilmaantuvuusluvut 100 000 asukasta kohden ovat olleet 131.0 (viikot 27 ja 28) ja 220.9 (viikot 29 ja 30). Positiivisten näytteiden prosenttiosuus testatuista on viikoilla 27-30 ollut 2.5, 3.3, 3.3 ja 4.9. Viikolla 30 selvitettyjen tartunnanlähteiden osuus on ollut 32 prosenttia. THL:n sairaanhoitopiirikohtaisen tilannekuvan mukaan Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin 14 vuorokauden ilmaantuvuus 100 000 asukasta kohden ajalla 26.7.-8.8.2021 on 281.3. Pääkaupunkiseudun kuntakohtaiset ilmaantuvuudet vastaavalla ajalla ovat THL:n tilaston mukaan seuraavat: Helsinki 359.6, Espoo 280.8, Kauniai-
nen 177 ja Vantaa 355.9.

Tapahtuma-alan toimijoiden arvioita

Helsingin kaupungin tapahtuma-alan toimijoilta kokoamien yleisötilaisuuksien rajoittamista ja STM:n asiaa koskevia suosituksia koskevien näkemysten mukaan tapahtumanjärjestäjät pitävät tilannetta vakavana ja ovat sitoutuneita terveysturvallisuuteen ja valmiita toimiin. Ala tarvitsee näkymää koko syksyelle. Tarkka kahden metrin turvaväli johtaa toimijoiden mukaan kuitenkin yleisötilaisuuksien peruuntumiseen ja taloudellisiin menetyksiin. Toimijoiden näkemyksen mukaan STM:n ohjauskirjeen mukaisia eriyttämisvelvoitetta (lohkoja) ei tulisi ottaa käyttöön, koska ne tekevät merkittävän osan tapahtumista mahdottomiksi ja eriyttämisvelvoitetta ei ole otettu käyttöön muilla alueilla. Näkemysten mukaan katsojien lohkominen on luontevaa tehdä siellä, missä katsomo alun alkaen perustuu osastoihin. Teattereiden ja konserttisalien arkkitehtuuri ei sovellu tällaiseen malliin. Kymmenien tai satojen lohkojen synnyttäminen suurissa tapahtumissa on logistisesti mahdotonta suurimmalle osalle kulttuuri- ja tapahtumatoiminnasta. Eriyttämisen lohko vaatimus tosiasiallisesti kieltää suurimman osan tapahtumista. Näkemysten mukaan, jos eriyttämisvelvoite otetaan käyttöön, se tulisi antaa suosituksena, ei määräyksenä. Lohkoille ei tulisi myöskään asettaa absoluuttista henkilömäärärajaa, vaan lohkon koko tulisi suhteuttaa tilan kokoon.

Johtopäätös

Valtioneuvosto on 27.5.2021 tehnyt periaatepäätöksen (STM/2021/100) covid-19-epidemian hillinnän hybridistrategian toteuttamisesta annettavasta toimintasuunnitelmasta sekä toimintasuunnitelman tarkistamisesta. Päivitetty hybridistrategian toimintasuunnitelma on julkaistu 1.6.2021. Toimintasuunnitelmaa on päivitetty vielä uudelleen 23.6.2021.

Toimintasuunnitelmassa on arvioitu sen mukaisten toimenpiteiden oikeudellisia perusteita. Tältä osin toimintasuunnitelmassa todetaan, että tartuntatautilaki edellyttää laissa tarkoitetuilta viranomaisilta välittömiin toimiin ryhtymistä sen jälkeen, kun tieto torjuntatoimia edellyttävän tartuntataudin esiintymisestä on saatu. Viranomaistoimien tulee olla ripeitä ja tilannetta ennakoivia sekä käyttää viranomaiselle osoitettua toimivaltaa

viipymättä mutta noudattaen suhteellisuus-, välttämättömyys- ja tarkoitussidonnaisuuden periaatteita sekä muita hyvän hallinnon vaatimuksia.

Toimintasuunnitelmassa tuodaan esiin, että taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen artikkelissa 12 on yleinen oikeus terveyteen ja sen suojeluun. Yleissopimuksen tulkintaa ohjaavan yleiskommentin perusteella oikeus terveyteen velvoittaa julkista valtaa vaarallisten tartuntatautien torjuntaan sekä erityisesti väestötasoihin ennaltaehkäiseviin toimenpiteisiin sekä terveydenhuollon riittävän kapasiteetin ylläpitämiseen ja turvaamiseen samoin kuin erityisessä riskissä olevien ryhmien suojeluun. Perusoikeuksien yleiset rajoitusperusteet ohjaavat rajoitusten ja myös ihmisten elämää rajoittavien suositusten laajuutta ja sisältöä. Olennaisia ovat vaatimukset rajoitusten hyväksyttävyydestä ja oikeasuhtaisuudesta tavoiteltavaan päämäärään nähden sekä rajoitusten tarkkarajaisuus, täsmällisyys ja säätäminen lailla siltä osin kuin kyse on vapauksien rajoittamisesta.

Toimintasuunnitelmassa ennakkoinnin oikeudellisia lähtökohtia kuvataan seuraavasti:

1. Perustuslain 19 §:n 3 momentissa säädetään julkiselle vallalle velvoite turvata jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut ja edistää väestön terveyttä, mitkä velvoitteet osaltaan toteuttavat perustuslain 7 §:n mukaiseen oikeuteen elämään liittyvää julkisen vallan toimintavelvoitetta ja muun muassa taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen mukaista oikeutta terveyteen ja sen suojeluun, sekä vastaavia oikeuksia muun muassa lasten ja vammaisten oikeuksien yleissopimuksissa. Nämä muodostavat perustuslakivaliokunnan käytännön mukaisesti painavat perusteet rajoittaa myös perusoikeuksia sekä antaa suosituksia ja ohjeita.
2. Perustuslain 20 §:n mukainen oikeus terveelliseen ja turvalliseen ympäristöön ja julkisen vallan velvoite edistää sitä saa yhä enemmän painoarvoa. Epidemian vaiheiden mukaisella hybridistrategian perustasolla eli suvantovaiheessa korostuvat siis myös perustuslain 20 §:n sisältämä terveellinen ympäristö tartuntatautilain mukaisten kohdennettujen toimenpiteiden sekä yleisten hygieniatoimien ohella. Kiihtymisvaiheessa vahvistuvat suositukset ja rajoitukset, jotka kohdistuvat yleisemmin väestöön.

Kuten aiemmin on tuotu esiin, sosiaali- ja terveysministeriön 24.6.2021 päivätyn ohjauksen mukaan kaikkien toimenpiteiden arvioinnissa on otettava yhdenmukaisesti huomioon julkisen vallan velvollisuus estää epidemian leviämistä ja turvata terveydenhuollon toimintakapasiteetti. Tämän vuoksi päätösharkinnassa on ennakoitava toimenpidekokonaisuuden merkitystä ja vaikutuksia tilanteen kehittyessä. Epidemian leviämisen ja sen estämisen sekä siinä tehtävien toimenpiteiden vaikuttavuus-

den sekä kokonaishyötyjen ja kustannusten seurannan perusteella viiranomaisilla on velvollisuus ryhtyä perusoikeuksien turvaamiseksi tarvittaviin toimenpiteisiin.

Ohjauskirjeen mukaan olennaista on, että epidemian kehittymistä ja rajoitusten muutosten vaikutuksia seurataan ja arvioidaan koko ajan, jotta rajoitusten ja suositusten purkamista voidaan tehdä hallitusti ja oikea-aikaisesti. Epidemian luonteen vaikean ennustettavuuden vuoksi on mahdollista, että joillain alueilla rajoituksia joudutaan myös palauttamaan tai kiristämään uudelleen, mikäli epidemiatilanne heikkenee.

Aluehallintovirasto toteaa, että saadun selvityksen mukaan pääkaupunkiseudun kunnat ovat epidemian leviämisvaiheessa. Kaikissa neljässä kunnassa 14 vuorokauden ilmaantuvuus 100 000 henkilöä kohden on huomattavan korkea ja alueella todetaan tautiryppäitä, joiden tartuntaketjuja ei pystytä luotettavasti jäljittämään ja jotka aiheuttavat asiantuntija-arvion mukaan merkittävän riskin uusien tartuntojen leviämiseen alueella. Helsingin ja Uudenmaan alueellinen koordinaatioryhmä ja pääkaupunkiseudun koronakoordinaatioryhmä sekä Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri ja pääkaupunkiseudun kunnat myöhemmissä lausunnoissaan ovat suosittaneet aluehallintovirastoa kiristämään pääkaupunkiseudulla voimassa olevia kokoontumisrajoituksia sekä antamaan Espoon, Helsingin Kauniaisten ja Vantaan kuntien alueille tartuntatautilain 58 d §:n mukaisen päätöksen koskien lähikontaktin välttämistä asiakkaille ja osallistujille tarkoitetuissa tiloissa.

Aluehallintovirasto toteaa, että tartuntatautilain rajoituspäätöksiin liittyvä välttämättömyysarvio on kokonaisharkintaa, jossa yksin ilmaantuvuusluvulle ei ole annettavissa ratkaisevaa merkitystä. Väkimäärältään pienessä kunnassa vain muutaman henkilön sairastuminen on omiaan nostamaan ilmaantuvuuslukua (tapauksia per 100 000 asukasta) huomattavasti. Toisaalta yksittäisen kunnan alhaisemmasta ilmaantuvuusluvusta riippumatta kokonaisarviossa on otettavissa huomioon alueelle tyypilliset työssäkäynti- ja asointialueet, ja jollaisilla tyypillisesti on merkitystä tartuntataudin leviämisessä väestössä. Pääkaupunkiseudun voidaan katsoa muodostavan tällaisen alueen.

Aluehallintovirasto toteaa, että tartuntatautilain 58 ja 58 d §:n mukaisia rajoituksia asetettaessa joudutaan puuttumaan erityisesti elinkeinonharjoittamis- ja kokoontumisvapauteen ja rajoittamaan näin ihmisten perusoikeuksia. Rajoitusperusteiden tulee olla hyväksyttäviä ja rajoitusten suhteellisuus- ja tarkoitussidonnaisuusperiaatteen mukaisia. Selvityksistä ilmenee, että tartuntojen määrä erityisesti pääkaupunkiseudulla on kasvanut huomattavasti. Tiedetyistä tartunnanlähteistä yleisimpiä ovat HUS-alueella baarit ja ravintolat, julkiset tilat ja yleisötapahtumat sekä yksityistilaisuudet. Suuri määrä tartuntoja jää piiloon, koska suurien yleisötapahtumien sekä baarien ja ravintoloiden osalta kaikkia altistuneita ei pystytä jäljittämään. Saatujen selvitysten perusteella tartunnanjäljitys on

pääkaupunkiseudulla pahasti ruuhkautunut, mikä kuormittaa muuta terveydenhuoltoa ja osittain estää perusterveydenhuollon palvelujen toteutumisen. Aluehallintovirasto toteaa, että terveystalouden saatavuus on keskeistä ihmisten elämän ja terveyden suojelemisen kannalta. Terveystalouden kapasiteetin heikentyminen vaikuttaa erityisesti heikommassa asemassa oleviin ryhmiin, jotka käyttävät runsaasti terveydenhuollon palveluja. Saatujen selvitysten mukaan myös koronaviruspotilaiden sairaalahoidon tarve on HUS:ssa kääntynyt viikolla 30 jälleen nousuun ja vuode- sekä tehohoitoon joutuminen näkyy tästä viikon tai kahden viiveellä. Sairalahoidon tarpeen arvioidaan kasvavan erityisesti alle 50-vuotiailla rokottamattomilla ja yhden rokotteen saaneilla.

Tartuntatautilain 58 §:n mukainen määräys

Ottaen huomioon edellä mainittu sekä Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitoksen ja sairaanhoitopiirien asiantuntijatahoina antamat suositukset sekä sosiaali- ja terveysministeriön antama ohjaus, Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää tartuntataudin leviämisen estämiseksi välttämättömänä kiristää yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia koskevaa rajoitusta Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kuntien alueilla. Rajoituksille on aluehallintoviraston arvion mukaan hyväksyttävät perusteet.

Aluehallintovirasto toteaa, että asetettavilla kokoontumisrajoituksilla toteutetaan tartuntatautilain tarkoittama tartuntatautien ja niiden leviämisen ehkäisemisestä ja niistä ihmisille ja yhteiskunnalle aiheutuvista haitoista. Nyt annettavalla määräyksellä kuitenkin mahdollistetaan yleisötilaisuuksien ja yleisten kokousten järjestäminen, joihin osallistuu sisätiloissa enintään 25 (kaksikymmentäviisi) henkilöä ja alueellisesti rajatuissa ulkotiloissa enintään 50 (viisikymmentä) henkilöä edellyttäen, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää lähikontakti toisiinsa ja turvallisuus voidaan varmistaa noudattaen opetus- ja kulttuuriministeriön ja Terveystalouden ja hyvinvoinnin laitoksen 31.5.2021 antamaa ohjetta. Yhteisyleisö määrää koskevista rajoista voidaan sisä- ja ulkotiloissa poiketa tämän päätöksen määräysosasta tarkemmin ilmenevin eriyttämisjärjestelyin. Näin perusoikeuksia rajoitetaan suhteellisuusperiaatteen mukaisesti niin vähän kuin se on mahdollista valtakunnalliseen ja alueelliseen epidemian tilannearvioon perustuen.

Aluehallintovirasto toteaa, että sen saamissa arvioissa on esitetty osittain eriäviä näkemyksiä esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön ohjaukseen sisältyvien eriyttämisjärjestelyjen tarpeesta ja tapahtuma-alan toimijat ovat tuoneet esiin kyseisten järjestelyjen olevan hankalasti järjestettävissä. Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiriin lausunnossa eriyttämisjärjestelyjen edellyttäminen on kuitenkin arvioitu selkeästi perustelluksi ja vaatimusta mahdollisuudesta välttää lähikontakti sisätiloissa järjestettävissä yleisötilaisuuksissa ja yleisissä kokouksissa on pidetty riittämättömänä toimenpiteenä rajaamaan osallistujien välisiä kontakteja.

Vastaavasti on arvioitu 1-2 metrin etäisyysedellytyksen osalta ulkotiloissa. HUS:n arvion mukaan sisätiloissa lohkon enimmäishenkilömäärä voi kuitenkin olla 25 siitä riippumatta, onko henkilölle osoitettavissa omaa istuma- tai seisomapaikkaa. Aluehallintovirasto pitää tällä päätöksellä asetettavia yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia koskevia rajoituksia saatujen asiantuntija-arvioiden perusteella välttämättöminä nopeasti vaikeutuvassa epidemiatilanteessa. Aluehallintovirasto katsoo, ettei riittäviä vaikutuksia ole saavutettavissa perusoikeuksiin vähemmän puuttuvin keinoin.

Lähikontaktilla tarkoitetaan yleisötilaisuuksia ja yleisiä kokouksia koskevassa määräyksessä ihmisten oleskelua samassa sisätilassa alle kahden metrin etäisyydellä toisistaan yli 15 minuutin ajan tai fyysistä kontaktia toisiinsa ja ulkotilassa fyysistä kontaktia toisiinsa.

Tartuntatautilain 58 d §:n mukainen määräys

Lisäksi Etelä-Suomen aluehallintovirasto pitää tartuntataudin leviämisen estämiseksi välttämättömänä antaa tartuntatautilain 58 d §:n mukainen määräys Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kuntien alueille. Edellä esitettyyn tilannekuvaan viitaten aluehallintovirasto toteaa määräykselle laissa asetettujen edellytysten täyttyvän. Aluehallintovirasto katsoo myös tälle rajoitustoimenpiteelle olevan hyväksyttävät perusteet ja sen olevan suhteellisuusperiaatteen mukainen toimi tartuntatautilain 58 c §:n mukaisten ja muiden toteutettujen toimenpiteiden ollessa riittämättömät nykyisessä epidemiatilanteessa, jossa saatujen asiantuntija-arvioiden mukaan lähikontakteja tulee pyrkiä vähentämään kaikissa kohtaamisissa.

Aluehallintovirasto velvoittaa kaikkia tartuntatautilain 58 d §:n 5 momentissa tarkoitettuja toimijoita järjestämään saman pykälän 3 momentissa tarkoitettujen yleisölle avoimien tai rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitettujen tilojen käyttö siten, että asiakkaiden ja toimintaan osallistuvien sekä seurueiden on tosiasiallisesti mahdollista välttää 4 momentissa tarkoitettu lähikontakti toisiinsa.

Toimija voi toteuttaa veloitteensa asiakasmäärää rajoittamalla, asiakaspaikka- tai tilajärjestelyin taikka muulla toimintansa erityispiirteet huomioon ottavalla tavalla.

Tässä päätöksessä tarkoitettuja yleisölle avoimien tai rajatun asiakas- tai osallistujapiirin oleskeluun tarkoitettuja tiloja ovat

- 1) sisätilat, joita käytetään yli 10 asiakkaan tai osallistujan samanaikaiseen oleskeluun;
- 2) alueellisesti ja toiminnallisesti rajatut ulkotilat, joita käytetään samanaikaiseen yli 50 asiakkaalle tai osallistujalle suunnattuun tarkoitukseen ja joiden käyttämisestä kyseiseen toimintaan toiminnan järjestäjä vastaa tiettyinä ajankohtana.

- 3) tilat, joita käytetään tartuntatautilain 58 g §:n 4 momentissa tarkoitettuun toimintaan niiden asiakas- tai osallistujamäärästä riippumatta.

Tässä määräyksessä lähikontaktilla tarkoitetaan ihmisten 1) oleskelua samassa sisätilassa alle kahden metrin etäisyydellä toisistaan yli 15 minuutin ajan tai 2) fyysistä kontaktia toisiinsa.

Tartuntatautilain 58 d §:n mukainen määräys velvoittaa seuraavia tilojen hallinnasta vastaavia ja niitä toiminnassaan käyttäviä toimijoita:

- 1) yksityiset yhteisöt, säätiöt ja muut oikeushenkilöt, ei kuitenkaan majoitus- ja ravitsemistoiminnasta annetun lain 1 §:n 2 momentin 6 kohdassa ja Ahvenanmaan vastaavassa lainsäädännössä tarkoitettua ravitsemistoiminnan harjoittajat;
- 2) yksityiset elinkeinonharjoittajat;
- 3) kunnat ja kuntayhtymät;
- 4) uskonnolliset yhdyskunnat;
- 5) julkisoikeudelliset laitokset.

Tartuntatautilain 58 d §:n mukaista määräystä ei sovelleta oppilaitosten toimintaan, varhaiskasvatukseen, ammattiurheilemiseen eikä yksityis- tai perhe-elämän piiriin kuuluvaan toimintaan. Päätös ei saa estää kenenkään oikeutta lakisääteisiin palveluihin, oikeutta saada asiansa käsitellyksi toimivaltaisessa viranomaisessa eikä se saa estää virkamiestä tai viranhaltijaa hoitamasta virkatehtäviään.

Tässä määräyksessä tarkoitetun toimijan tulee ottaa huomioon myös 58 h §:n mukainen velvollisuus laatia kirjallinen suunnitelma siitä, miten se toteuttaa päätöksessä asetetut velvollisuudet ja rajoitukset. Jos toiminta ei ole mahdollista järjestää tämän päätöksen edellyttämällä tavalla, asiakas- ja osallistujatiloja ei ole mahdollista käyttää.

Määräyksistä yhteisesti

Aluehallintovirasto toteaa, että tautitilanteen mukaisesti kunnat voivat tehdä tarvittaessa päätöksen, jolla ne asettavat alueelleen tartuntatautilain mukaisia rajoituksia tai päätöksen, jolla asetetaan aluehallintoviraston päätöksellä asetettuihin rajoituksiin nähden tiukempia rajoituksia.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston päätös Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kuntien alueille perustuu tämänhetkiseen alueellisen tilanteen kokonaisarvioon, jossa on arvioitu covid-19-taudin alueellisia tosiasiallisia vaikutuksia kansanterveyteen ja otetaan huomioon Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntemuksen lisäksi myös alueellisten viranomaisten näkemykset, sekä sosiaali- ja terveysministeriön antama ohjaus rajoitustoimien tarpeellisuudesta. Toimenpiteitä harkittaessa on otettu huomioon, että tällä päätöksellä on vaikutusta yhteiskuntaan, talouteen, elinkeinoelämään sekä perusoikeuksien toteutumiseen. Tällä

päätöksellä kuitenkin rajoitetaan toimintaa ainoastaan siltä osin kuin saadun ohjauksen ja asiantuntija-arvioiden perusteella on välttämätöntä.

Aluehallintovirasto voi tehdä tartuntatautilain 58 ja 58 d §:n mukaisen päätöksen enintään yhden kuukauden ajaksi. Jos epidemiologinen tilanne muuttuu, aluehallintovirasto arvioi tätä kokoontumisia ja tilojen käyttöä koskevaa rajoituspäätöstä uudestaan.

Edellä todetun perusteella tämä päätös on välttämätön tartuntataudin leviämisen estämiseksi Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kuntien alueilla.

SOVELLETUT OIKEUSOHJEET

Tartuntatautilaki (1227/2016) 1, 8, 58, 58 c , 58 d , 58 g 59 a-c ja 91 §

Valtioneuvoston asetus tartuntataudeista (146/2017) 1 ja 5 §

MUUTOKSENHAKU

Tähän päätökseen saa tartuntatautilain 90 §:n 1 momentin mukaan hakea muutosta valittamalla Hämeenlinnan hallinto-oikeuteen siten kuin oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019) säädetään. Valitusosoitus on liitteenä.

TÄYTÄNTÖÖNPANO

Tämä päätös pannaan täytäntöön heti mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta tartuntatautilain 91 §:n 1 momentin nojalla.

LISÄTIETOJA

Lisätietoja asiasta antaa tarvittaessa aluehallintoylilääkäri Mikko Valkonen, puh. 029 501 6000 (vaihde).

ylijohtaja

Merja Ekqvist

aluehallintoylilääkäri

Mikko Valkonen

LIITTEET

Liite 1, Opetus- ja kulttuuriministeriön ja Terveystieteiden tutkimuskeskuksen 31.5.2021 päivätty ohje koronavirustartuntojen ehkäisemisestä yleisötilaisuuksien ja yleisten kokoontumisten yhteydessä sekä julkisten tilojen käytössä

Liite 2, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirin alueen kunnat

JAKELU JA SUORITEMAKSU

Päätös yleistiedoksiäntona

Tämän päätöksen tiedoksiänto tapahtuu yleistiedoksiäntona. Asiakirja pidetään kaikkien nähtävillä Etelä-Suomen aluehallintovirastossa 13.9.2021 saakka. Päätöksen nähtäville äettämistä ilmoitetaan yleisessä tietoverkossa aluehallintoviraston verkkosivulla www.avi.fi.

Tämän päätöksen tiedoksisääntin katsotaan tapahtuneen seitsemäntenä päivänä siitä, kun edellä mainittu ilmoitus on julkaistu aluehallintoviraston verkkosivulla.

Tiedoksi

Espoon, Helsingin, Kauniaisten ja Vantaan kaupungit

Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri, jota pyydetään tiedottamaan päätöksestä alueensa kuntien tartuntataudeista vastaavia lääkäreitä

Helsingin, Itä-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan poliisilaitokset

Helsingin kaupungin, Itä-Uudenmaan, Keski-Uudenmaan ja Länsi-Uudenmaan pelastuslaitokset

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos

Sosiaali- ja terveysministeriö

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Valtioneuvoston kanslian viestintäosasto

Digi- ja väestötietovirasto

Valtiokonttori

Maksutta

Tämä asiakirja ESAVI/26499/2021 on hyväksytty sähköisesti / Detta dokument ESAVI/26499/2021 har godkänts elektroniskt

Esittelijä Valkonen Mikko 12.08.2021 08:19

Hyväksyjä Ekqvist Merja 12.08.2021 08:22